АВАНГАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

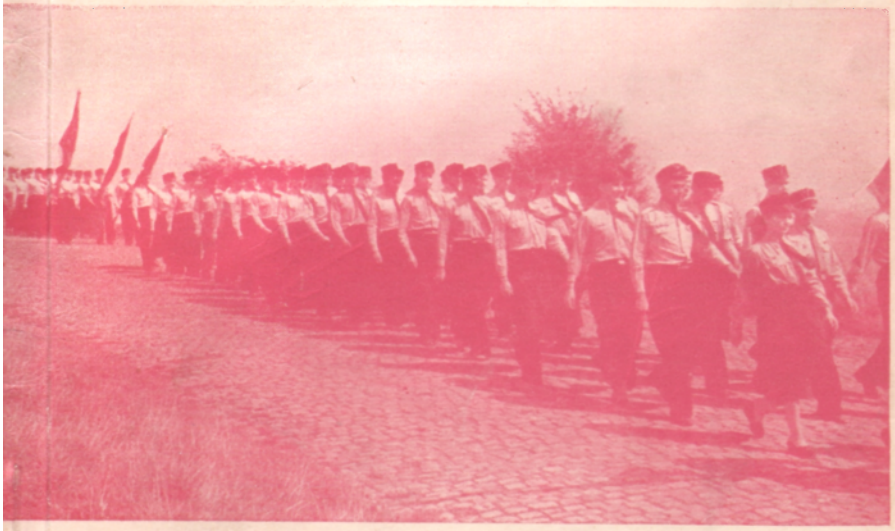

РІК XIII

Ч: 1 (51)

АВАНҐАРД VANGUARD

журнал для молоді.
Офіційний пресовий орган
Центральної Управи
Спілки Української Молоді.
Виходить щоквартально.

quarterly
Official organ of
The Central Committee,
The Ukrainian Youth Association
(in exile).

Редакційна Колеґія: мґр. ГАНОВСЬКИЙ Є., ДЕРЕМЕНДА Я., мґр. КОВАЛЬ О., КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ І. (головний редактор), мґр. МИКУЛА В., проф. САГАН З., мґр. СТЕБЕЛЬСЬКИЙ Б.

Редакційне листування і матеріяли надсилати на адресу:
»Аванґард«, 49, Linden Gardens, Notting Hill Gate, London, W.2., England

Адреса Адміністрації: "Avantgard," 72 Bld Charlemagne, Bruxelles IV, Belgique

---

АДРЕСИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І КРАЄВИХ УПРАВ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

та представників »Аванґарду«:

Union de la Jeunesse Ukrainienne
(Центр. і Краєва Управи)
72, Bld. Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique.

Ukrainian American Youth Association, Inc.,
P.O. Box 211, Cooper Station,
New York 3, N.Y.
U.S.A.

Ukrainian Youth Association,
140 Bathurst Street,
Toronto, Ont.,
Canada.

Ukrainian Youth Association,
49 Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
London, W.2., Gr. Britain.

Ukrainischer Jugendverein,
Zeppelin Str. 67,
München 8,
Germany

Union des Ukrainiens
(Section de la Jeunesse),
26 rue de Montholon,
Paris 9e, France.

Mr. A. Halimurka (SUM),
Lager Parsch, Bar. 9, Z. 23.,
Salzburg,
Austria

SUM
Calle-Ukrainiana No. 9,
Caracos Catia, Alta-Vista,
Venezuela

Ціна цього примірника: ЗДА і Канада — 50 ц., Брітанія — 3 ш., Австралія — 5 ш., Франція — 200 ф. фр., Бельгія — 20 б. фр., Німеччина — 1.30 н.м. В інших країнах — рівновартість 50 ам. ц.

АВАНҐАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

(Наука, знання, література, суспільно-політична думка)

ІЗ ЗМІСТУ

О. Коваль: Розгорнути енерґію 3

О. Олесь: Ранок, ранок 6

Д. Бучинський: Сей день єгоже сотвори Господь 7

П. Савчук: Борець за Правду і Свободу . . 12

М. Ломацький: Загально про наші виховні справи на чужині . . 16

А. Микулин: Українська молодь бореться 21

П. Кізко: За селом і Повстанська (поезія) 26

Відділ для старшого Юнацтва

Б. Курилас: Про поезію й музику 27

П. Савчук: Борець за Правду і Свободу (продов. з 15 стор.) 31

Є. Р-н: Молодість командира безсмертних 35

Б. К.: Казка 38

М. Гордієнко: Свячене в Матієві 39

Наталена Королева: Маврські струни . . 43

П. Кізко: Приборкані таланти 46

В. О-ів: Атомна енерґія 48

З ЖИТТЯ І ПРАЦІ СУМ-у 52-62

Й. Зерниченко: Про хитрість і мудрість 63

Рік XIII **Ч: 1 (51)**

1959

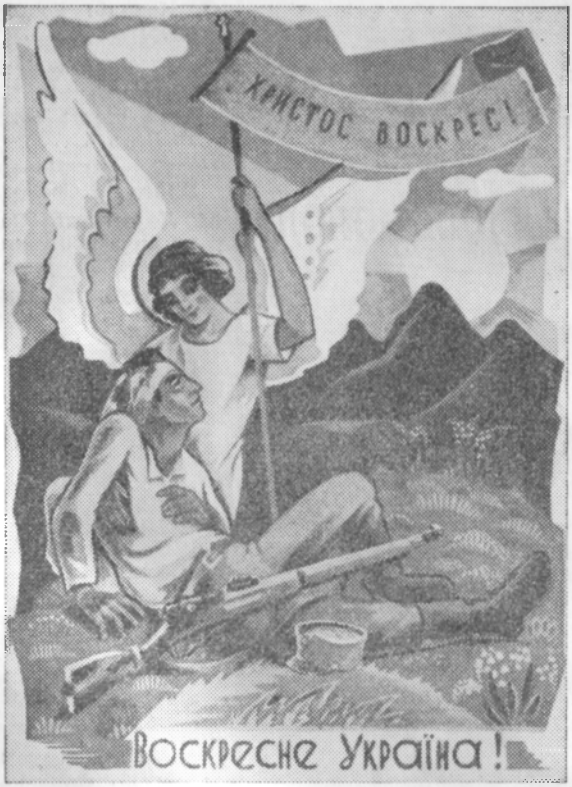

З нагоди надходячого світлого і радісного свята Воксресіння Христового Центральна Управа Спілки Української Молоді і Редакція журналу »Аванґард« шлють найщиріші і найкращі побажання добра Ієрархам обох Українських Церков, всім Крайовим Управам, Управам Осередків і Членам СУМ-у, як також Управам і Членам всіх українських патріотичних організацій на чужині.
Наші особливіші вітання шлемо нашому багатостраждальному народові в московській неволі і кличемо в глибокій вірі:

ХРИСТОС ВОСКРЕС! ВОСКРЕСНЕ УКРАЇНА!

РОЗГОРНУТИ ЕНЕРҐІЮ

О. Коваль

Голова ЦУ СУМ-у

Для нікого не є таємницею факт, що весь світ і все життя на ньому рухається при допомозі заложної в них Творцем енерґії. І треба було може й мільйонів літ, щоб людство нашої плянети, щойно на підставі наукових стверджень останніх десятиліть, усвідомило собі, що навіть найменші частинки-атоми криють у собі страшну силу-енерґію. Ця сліпа енерґія, звільнена і належно використана, може людство ущасливити, або стати причиною тотального знищення його.

Людина, чи цілі людські спільноти, не творять вийнятку з цього основного принципу, на якому побудована природа, а тільки мають той привілей, що крім фізичної сили, розпоряджають силою духа, тобто **усвідомленою силою,** що наближує твір до свого Творця і робить людину паном решти природи. Людська душа, як метафізичний складник людської істоти, відрізняє людину від усіх інших тіл живої й мертвої природи і своїм стремлінням до безконечности надає людині вищої вартости.

Залишім однак дальшу філософію тим, хто для неї посвятив своє життя. Для нас, української молоді, повище спостереження має своє важливе значення, поскільки в загальному людському житті, а в житті українського народу зокрема, ми маємо відограти певну визначену нам ролю.

Виходячи з нашої сумівської програми, якої підставою є гасло »Бог і Україна«, та з приречення, що його кожний кандидат СУМ-у складає, вступаючи в члени, **наше життя мусить бути підпорядковане Божому законові і національним завданням.**

Щоб відповісти нашому призначенню нам необхідно проаналізувати шляхи і методи нашої праці й нашого поступовання та, головне, наш теперішній стан під усіми можливими аспектами.

Останніми часами багато пишеться й говориться про моральний занепад і заник ідейности серед молоді. На місце цих чеснот приходить погоня за легким і розпусним життям, а впарі з тим поширюється злочинність, моральна деґрадація і розклад. Якщо йде про українську молодь на еміґрації, то вона також у деякій мірі виставлена на дію цього шкідливого бациля. Зокрема це стосується тієї частини молоді, що піддаючись впливам шкідливого оточення, не приступила або відійшла від суспільного життя та потонула в еміґраційних буднях без вищих життєвих цілей. Все ж таки частина нашої молоді наснажена високою ідейністю, змагається з труднощами і переводить в життя визначені завдання. З приємністю належить відзначити значний зріст відділів юнацтва з чимраз краще налагоджуваною систематичною працею. Це однак далеко не вистачальне, бо незмірно велика кількість підростаючої української молоді є неохоплена виховною працею.

Вихід з вище описаного положення є можливий принаймні в деякій мірі, якщо всі виховні організації в обсягу своєї дії **розвинуть приспану енерґію всіх своїх членів** і направлять її на виховання підростаючого покоління. Це стосується також усіх членів СУМ-у, які в своїх тисячних рядах зберігають чималу силу, яка ніколи не була повністю виявлена, спрямована в належному напрямі і застосована.

Усвідомлення факту **невикористаної енерґії** повинно бути спонукою докладної застанови на місцях над способом перетворення тієї потенціяльної енерґії наших членів в **діючу силу,** перед якою мусять уступити всі перешкоди.

Кожний сумівець, чи сумівка не можуть обмежуватись тільки до заплачення своєї членської вкладки, а **повинні жити життям своєї організації** та самі приходити з пропозиціями такої чи іншої акції в межах затвердженої програми. А то бувають випадки, що пару одиниць посвячуються повністю для тієї чи іншої праці, а решта пасивно приглядається. Будується, наприклад, дитяча оселя. Кілька членів всі свої вакаційні дні проводять на роботі при її будуванні, а триста інших чекають коли буде її посвячення. Якби так хоч половина згаданого числа в якійсь мірі активно включилась в процес будування такої оселі, то скільки б то можна було зробити, а який це викликало б ентузіязм та скільки це розпрягло б енерґії!

Творча й ділова атмосфера провідних клітин є першою передумовою для викликання енерґії, потрібної для реалізації поставлених завдань. Коли провід, що дав себе обрати на зборах, »спочиває на лаврах« і шукає »об'єктивних« причин для виправдання своєї неактивности на наступних зборах, то в такому осередку на якесь спільне зусилля числити не можна. Є таке правило в фізиці, яке каже, що одна енерґія творить другу енерґію; без поштовху немає руху. Це є дійсне також і в суспільному житті і зокрема в молодечій організації.

Ясно поставлена ціль і рішучість в прямуванні до неї роблять з організації могутній інструмент, якого ніщо не може заступити. Така організація подібна до електричних каблів, які не дозволяють енерґії розходитись в сторону, а заставляють її проходити по призначенню. Є в нас, наприклад, потреба на вишкільно-виховні матеріяли для виховників до ведення систематичної праці по відділах і гуртках, чи на таборах. Без організації кожний, хто брався б за це діло, мусів би витрачувати окремо час і кошти на опрацювання потрібних матеріялів. Скільки то було б затрачено енерґії кожним виховником зокрема, заки він зміг би скомплетувати потрібні речі і то не знати з яким вислідом. Коли ж до того беруться фахівці і при допомозі організації матеріяли появляються і обслуговують всіх виховників, то це вже є велике досягнення. Подібно стоїть справа з усіма іншими відтинками праці. Організованим порядком, зусиллями всіх членів, можна перевести в життя навіть найважчі завдання.

Дієві гуртки, або »гуртки акції« повинні відповісти на всесторонні заінтересування членів, замінюючи дотеперішні методи праці. Раніше і це було в великій мірі обосноване, ставилось в СУМ-і наголос на навчання, на підвищення інтелектуального рівня. Тепер **потрібно акцентувати дію, акцію,** бо вивчене мусить знайти своє застосування в житті. Зрештою, дія дає досвід, експеримент, який посилює теоретичну основу і крім того дає задоволення виконавцям. Наше початкове гасло — **вчитись,** маємо, отже, перемінити в — **працювати і вчитись!**

В загальному **»гуртки акції«** можна б поділити на чотири головні сектори:

1) **виховний,** де знайшли б місце всі члени СУМ-у, заінтересовані вихованням юнацтва (виховники, інструктори, члени батьківських комітетів і Виховних рад);

2) **культурно-мистецький,** що гуртував би членів аматорів, чи фахівців мистецтва в різних його видах (театр, преса, кіно, малярство, скульптура, хори, оркестри, балет і інші);

3) **зовнішньо-пропаґандивний**, члени якого спеціялізувались би в зовнішньо-політичній роботі (пресові кореспонденти, доповідачі, зв'язки з молодечими чужими організаціями);

4) **господарський**, який мав би завдання згуртувати членів з господарсько-торговельними заінтересуваннями і сприяв би творенню фінансово-господарської бази для виховної праці.

Названі »гуртки акції« — це власне ті каблі, по яких має бути спрямована енерґія наших членів до осягнення поставленої мети. **Збудити приспану еміґраційними буднями енерґію членів СУМ-у, спрямувати її вказаними чотирома руслами і розгорнути до найвищого ступеня — ось невідкладне завдання нашої молодечої організації на найближчий час.**

О. ОЛЕСЬ

Ранок, ранок! Час світання..
О, який прекрасний час!
Криком щастя і страждання
Україна кличе нас.

Голос страдниці лунає,
Голос Матері, сини,
Під корогви Вас скликає
Стати в грізні буруни.

Час горіння... час світання,
О, який прекрасний час!
Криком щастя і змагання
Україна кличе нас!

С — сміло
У — ударно
М — могутньо

СЕЙ ДЕНЬ ЄГОЖЕ СОТВОРИ ГОСПОДЬ

З НАГОДИ СІЧНЕВИХ ДАТ

Д-р Д. Бучинський

»Воля, Санчо, — навчає Дон Кіхот свого пажа й губернатора, — є одним з найцінніших дарів, які небо дало людям; з нею не можна навіть порівнювати скарбів, які знаходяться в землі, ні тих, які зложені в морських глибинах; за волю, як за свою власну честь, не тільки можна, а треба боротися ціле життя, бо інакше людина зустрінеться з таким нещастям, якого не можна навіть порівняти з найбільшим злом!«

Римський історик Тацит говорить таке: »В такий спосіб, як Бог дав світло й день усім людям, так шлях до свободи є всюди й усім відкритим, але хоробрим!«

Еспанський письменник Маріяно Хосе де Лярра сказав: »Дійсним невільником є тільки такий нарід, серед якого воля не закорінилася в його звичаях і не є рівнозначнарівнорядна з його звичаями!«

Не можна навіть сумніватися, що наш нарід шанував і боровся за свою волю від зарання свого передісторичного й історичного існування. Безсумнівне, що за нашу всенародню волю ми пролляли море крови, а все таки, коли уважно пошукаємо за нею по сторінках нашої таки славної історії, то побачимо, що нею користувались ми мало, коли не дуже мало, так, що можна б навіть висловитись: не дивлячись на величезні жертви, дійсною волею, волею державного народу любувалися ми так мало, що виглядає, що вона з нами, чи ми з нею не любили зустрічатися в нашій довгій історичній мандрівці.

Ясне, що наша історія, словами й духовістю своїх авторів, дає нам різнородні відповіді на це прикре питання, які тільки частково заспокоюють нашого духа, бо в більшості випадків він бунтується так сильно, що готов навіть кинути проклін предківській крові, тій крові, яку Леся Українка називає »рабською кров'ю, не за Рідний Край проллятою!«

Наша історія повна катаклізмів-катастроф таких великих, що здається нам, як народові, обривався під ногами

шлях, що нікуди вже було йти, хіба прямісенько в чуже ярмо. Кількакратно ми в ньому були, кількакратно наші вороги й загарбники відвічного скарбу нашого народу, його предківської землі відзвонили по нас похоронне подзвінне, кількакратно в нашу національну труну, як в труну упиря, вбивали осикові кілки, а наш дух, проти сподівань ворогів, — воскресав. Це найбільше потішаючий феномен-ознака, що наш нарід волелюбивий, що вона, ця воля золотая, як сказав Шевченко, є не тільки в нашій крові, а в наших всенародніх звичаях, повертаючи до вислову про волю Маріяна де Лярра. Коли ми, як мітичний фенікс, з руїн і попелищ, — мали сили двигатися на верхів'я нашої всенаціональної волі, коли наш нарід ніколи з історії не здрімнувся так катастрофально, щоб проспав »хиренну волю«, як про неї сказав наш Великий Шевченко, то цілком реально висловився про волелюбивий, природний нахил нашого народу, Олександер Олесь Кандиба, кажучи: »Я дух відвічної стихії!«.

Цей »дух відвічної стихії« — це не тільки червона нитка нашої історії, а реальна сила, що торощила печенізько-половецькі горди, що »скородила татарські ребра«, як неповторно висловився наш великий філософ Шевченко; сила, яка вульканом всенароднього гніву стрясала в підвалинах Варшаву, Москву, Петербурґ, Відень, Берлін, і щераз сучасну нам — Москву, не згадуючи вже багато інших дрібніших сусідських столиць, які ніколи не втрачали добрих нагод, щоб не пожирувати на нашому живому національному організмі.

»Дух відвічної стихії«, як безмежна туга, в деяких випадках, можна сказати, навіть підсвідома туга до волі — постійно діє в нашому народі; і цей дух, і ця туга кидали наш нарід навіть в найкровавіший вир боротьби. Як часто наш нарід був свідомий своєї великої жертви життя і крови, як часто він кидався у вир боротьби з безприкладною християнською вірою в перемогу.

І, здається, без помилки, можна сказати, що нарід наш ніколи не зрадив себе, ніколи не був зрадником своєї волі. Ніколи, здається, в нашій історії наші провідники не залишалися без народу, без війська, хіба в таких випадках, коли вони самі духово не були більшими від народніх мас.

В більшості випадків народні маси залишалися без провідників; бувало таке, що ці маси, ця відвічна стихія народу, відрікалася від таких провідників, що були не здібні вести народ до світлих перемог, до волі, до будівництва всенародньої святині — держави, а тільки вміли один другому розвалювати булавами голови. Пекло Данте можна б перелякати, коли б розказати про це всю правду.

Загал народу нашого завжди був високожертвенний. За свою волю платив у минулому й платить сьогодні найвищу ціну.

Кожне покоління в нашій історії боялося заснути, щоб не напустити в свою душу їдовитих гадюк мертвого рабства. Майже в кожному сторіччі, ті, що не бажали жити

рабом, самі й добровільно, спускали зі своїх жил гнилу кров, яку Шевченко називає сукроватою, і у висохлі жили наливали святої козацької крови. Такою, сказати б, трансфузією наш нарід піддержував вогонь свого національного життя, все надіючись »дождатись свого рідного Вашінґтона — з новим і праведним законом!«

Не можна, одначе, сказати, що довговікове рабство не залишило глибоких і болючих ран у нашій духовості. Якби першим симптомом цієї страшної недуги був 1775 рік. Зруйнування Запорізької Січі. Десять до двадцять тисяч випробуваних у найжорстокіших боях, з тридцятьма гарматами, синів України не віддали тоді ні одного стрілу проти московських горд. А не віддали його тому, що янгол духової смерти доторкнувся своїм чорним крилом, не козацької маси, а їх провідників: кошового духовника, кошового гетьмана й кошову старшину. Це може найбільший вияв сумніву в свої сили, в сили свого народу його проводу, і за цей сумнів, як старозавітного Мойсея, покарав Господь і провідників, і тих, що стояли під їх проводом, бо ніхто з них вже не побачив рідного вільного Ханаану, всі вони померли рабами.

Провідники пішли проти маси, власними руками задавили духа відвічної стихії, приспішаючи цим самим довговіковий і жахливий процес, в якому, здавалося, раб родив раба, паралітик паралітика. Як жид з Юдеї сперечався з жидом з Галилеї про першенство своєї провінції, а оба продавали своє первородство за мищину совчевиці то в єгипетській, то у вавилонській неволі.

В XIX сторіччя наш нарід, в придніпрянському материку, вступив без ніяких політичних перспектив. І не можна було навіть мріяти про політичне відродження, коли наша мова указами Валуєвським та Емським була виелімінувана з якогонебудь культурного вжитку. Доходило до такого абсурду, що найпростішої народньої пісні не можна було заспівати на ніякій публічній імпрезі. Дозволялося перекладати її слова на французьку мову, або співати її покаліченою московською мовою. Ясне, що доводилось нашим патріотам, а такі були в нас, як стверджує Євген Чикаленко, під українськими мельодіями підписувати французький переклад пісень, щоб бодай таким способом не »вмирала й не загинула наша дума, наша пісня« — ця слава України, як назвав її Тарас Шевченко.

Незвичайно важко було б відтворити дійсну картину нашого життя в українському материку над Дніпром, під тиранським чоботом московських царів з їх чорною реакцією, яка спеціяльно звернена була проти України. Найкраще це можна ілюструвати розгромом Кирило-Методіївських Братчиків у Києві в 1847 році та мученичим життям найбільшого сина української землі — Тараса Шевченка. А не треба забувати, що ідеї наших Кирилометодіївців, приблизно 15 років пізніше, були пересаджені на московський ґрунт у формі московського панслявізму і за них не тільки нікого не покарали, а, навпаки, їх популяризували й популяризують до сьогоднішнього дня, очевидно, з Пушкінською

девізою: »щоб всі слов'янські ручаї злились в одно московське море!«

Не дивлячись на всі найлютіші переслідування — зерно культурного відродження, кинене Іваном Котляревським в »Енеїді«, скріплене історично-політичною думкою Шевченкового ґенія, глибоко закорінилося в народній душі; хоч може нам видаватися сьогодні, що воно незадовільно розросталося, але треба таки щиро сказати: коли б не було нашого золотого сторіччя, яким є саме XIX сторіччя, з його літературно-культурним відродженням, то дуже трудно було б собі уявити наше національно-політичне відродження XX-го сторіччя.

Пушиста фраза, кинена з легкої руки Миколою Хвильовим, немов би Шевченко був нічим іншим лиш »іконописним батьком і твердолобим просвітянином«, що здержав культурний і політичний розвиток України в XIX-му сторіччі, яку навіть сьогодні повторює дехто некритично, щоб таким способом підшити свої реалістично-позитивістичні концепти, — з реальністю минулого сторіччя, в якому найбільшим державником є саме Шевченко, — нічого не має спільного.

Навпаки, треба бути щирим і признатися, що наш нарід в двадцяте сторіччя, з виразними державницько-самостійницькими ідеями, перейшов під прапорами якраз Шевченкового заповіту:

»Вставайте!..
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!«

Коли Господь Бог випроваджував жидівський нарід з єгипетської неволі, вказував йому шляхи до обіцяного Ханаану, то в пустинній мандрівці, через Мойсея передав йому Десять Заповідей. Таким Мойсеєм, з Божого Провидіння, з подібними скрижалями, на яких кров'ю серця є написані наші вічні заповіти, несповнені до сьогоднішнього дня, є саме Шевченкове: »Вставайте, кайдани порвіте!«...

В тому часі пролунав уже був голос Івана Франка: »До великого моменту — будь готовий кожен з вас! Кожен може стать Богданом, як настане слушний час!« Але Великий Каменяр сказав правду тільки наполовину. Бо не кожен може стать Богданом. Половинчастість цієї правди якраз доказує нам наша боротьба в 1917 році.

Ніхто з нас навіть не може сумніватися, що таким великим моментом був саме рік 1917-тий. Той рік, в якому наш нарід доказав, що він дозрів до державного життя, спонтанно намагався позбутися осоружного московського ярма, був готовий на найвищі жертви життя і крови, але не було Богдана, який був би спроможний духа відвічної стихії нашого народу спрямувати одним руслом. Наша всенародня стихія тоді була така сильна, що для неї не було греблі, не було сили, щоб їй спротивилась, але не було також відповідного провідника. Скажім ясно, що трохи забагато було маленьких духом людей, які самі не знали, що вони хочуть, не вміли покористуватись владою, яку їм нарід віддав в місяці березні 1917 року й змарнували всенародні сили, бо не були спроможні »підняти державну владу, яка валялася на вулиці«, як висло-

вився один з учасників тих великих Днів нашої національної революції.

Дехто думає, що 1917 рік — це був Богом вибраний день для нашого народу, чи інакше, сказати: »Сей день єгоже сотвори Господь«; що за спротив Божій волі — Він карає нас по сьогоднішній день. На нашу думку — це погляд правильний. Можливо навіть, що це аналогічний випадок, як зі жидами, звільненими з єгипетської неволі, які не дійшли до обіцяної землі, бо були покарані за недовір'я Єгові.

Але, тепер для нас не є важне: чи Господь покарає, чи ні відповідальних за програну наших Визвольних змагань. Більшість з них вже давно стоять перед лицем Божої Справедливости: одні пішли безпосередньо з поля бою і вони були найщасливіші; другі пішли разом зі своїми тортурами, безпосередньо з ворожих катівень; треті відійшли зі своєю самотою, тугою, понесли до Бога всі свої життєві болі і всі мрії про золоту волю, а четверті, яких найменше — знаходяться на останньому закруті свого трудолюбивого життя.

Коротше: всі вони бажали волі, всі вони приносили велику жертву, може навіть цілопалення, а імена їх Ти, Господи, знаєш.

Можна повторити за Шевченком:

»Не мені,
Великий Господи, простому
Судить великії діла
Твоєї волі. Люті зла
Не дієш без вини нікому!«

Але на це ми люди, щоб помилятися! На це ми люди, щоб на помилках своїх попередників вчитися. І найперша, і найважніша мета сьогоднішніх наших розважань — це не суд, але бажання, як передсмертне бажання грішника: покаятися, навчитися, бодай в останній хвилині щось зі свого життя, відректися блудних шляхів, потоптати свої власні гріхи, вистерігатися національного гріха своїх попередників, а Боже Милосердя Велике. Воно й для нас має Своє незбагненне людським розумом Призначення. Не треба лякатися атомної зброї, не сміємо падати на дусі, бо без Божого Призначення християнинові навіть мізерний волосок з голови не злітає.

»Хто яко Бог?«

Не місце тут, щоб розтрясати всі помилки наших Визвольних змагань. Були б ми дійсно »славних прадідів великих онуки погані«, якщо б сходилися рік-річно, вже продовж сорок років, на це тільки, щоб судити наших дідів і батьків. На це є інший час, на це ми маємо сторінки тих світлих анналів наших Визвольних змагань 1917-1921 років.

Повторім слова св. Єфрема зі Сирини: »Господи Царю, даруй ми зріти моя прогрішенія і не осуждати брата моєго!« Дозволь нам, Господи, чесно склонити свої голови перед тінями померших, перед маєстатом героїчної смерти, перед сивими головами, але дай нам рівночасно багато духової сили: сили правди й справедливости, не судити, але вчитися і навчитися — як треба ненавидіти гріх, як ненавидіти святою ненавистю злочин і як треба боротися проти гріха й проти злочину.

Святої ненависти не треба боятися, бо »тільки той ненависти не знає — говорить Леся Українка — хто все життя нікого не любив!«

Борець за Правду і Свободу

Проф. П. Савчук

»Чи довго ще на цім світі
Катам панувати?«

Шевченко — »Сон«

В історії розвитку української революційної думки XIX віку найвидатніше місце займає Тарас Шевченко. Своїм вістрям революційного слова він ціляв мітко в серце московського імперіялізму. Своєю невмирущою творчістю, просякнутою глибокою ненавистю до поневолювачів, він відіграв велику ролю в розвитку національної і соціяльної самосвідомості українського народу. Він був безкомпромісовим борцем проти московського деспотизму.

Шевченко пройшов тяжкий терновий шлях свого 47-літнього життя; 24 роки був кріпаком, 10-ть на вигнанні в солдатах, лише 13-ть років »є свободи« в московській тюрмі народів. Але тяжке життя в постійній боротьбі не зломило його бойового духа, не заставило відступити від своїх ідей, ідей боротьби за **волю свого народу.** Навпаки, те життя ще більше поглибило його революційний дух і ненависть до московського самодержавства. На прикладі життя і творчости поета-борця ми наглядно бачимо, як пригнічувала Московщина українську націю й переслідувала її передових мужів духової культури. Цей факт учить нас як відносився й відноситься »старший брат« до нас.

Шевченковий дух був наповнений вищими моральними ідеалами: служити своєму народові все своє життя. Шевченко не замкнувся в еґоїзмі поета чи мистця-маляра; його ідейність — це кров від крови, і плоть від плоті того поневоленого народу, що віками боровся й бореться за свою національну незалежність. Шевченко ввесь свій талант віддав на службу своєму народові, його проґресові національного духу. Цей найвищий чин його духового творчого проґресу на шляху боротьби за свій народ; це героїзм борця духовою зброєю проти ворога, що ніс його народові поневлення, соціяльну і національну несправедливість і смерть. Шевченко віддав своє життя для загального добра.

(Кліше В-ва СУБ-у, Лондон)

Шевченкові належатимуть найбільші заслуги в творенні християнської моралі, етики, естетики в літературі, мові і в суспільно-національному житті українського народу. Шевченко був гордий з свого національного походження українця, бо українська нація любить волю понад усе; тому він ненавидів рабство над своїм народом як московське, так і польське. Шевченко зіткнув у безпощадному смертельному поєдинку дві сили — поневолений народ і московський деспотизм, яких ніщо не з'єднувало, навіть »спільна« релігія. Шевченко відчув на собі ту хижацьку експлуатацію його народу з боку московських та польських поневолю-

вачів. Він власними очима бачив, а не вичитав з книжок, як »полилися ріки крови«, його братів уярмлених панщиною. Шевченко не приховує свого ворожого ставлення до царя і його державної системи, бо бачить, що:

»Кругом неправда і неволя
Народ замучений мовчить«,

Поет бачить своїм орлиним зором, як:

»Люди стогнуть у кайданах,
Немає з ким взятись,
Розкуватись, одностайне,
Односердне стати
За євангеліє правди,
За темнії люде«.

Висловитися такими гостро революційними словами не осмілювався жоден з його сучасників: поетів, письменників, науковців, полемістів ба, навіть, політиків. Він був перший тією вогненною блискавкою, що палила основи деспотизму московських царів. Шевченко був суворий обвинувач суспільного зла; запитуючи свого духа:

»Чи настане великий час
Небесної кари?«

І поет непохитно вірить, що розкуємось, бо за нами Бог!

Таким полум'яним борцем був великий син української нації — Тарас Шевченко. Він вірив у силу своєї нації та в її непереможного духа, в її майбутнє вільне і щасливе життя. »Хто вірить, — каже Д. Донцов, — того не збити, не захитати в його вірі жодними людськими »доказами«. Той піде по воді, і не переконати його, що сила тягару тіла потягне його на дно«[1]).

Цією глибокою вірою надхнена вся творчість поета-борця, який не впав духом своєї віри на дно темного царства деспотизму. Він ходив по ньому гордо, топтав його своїм міцним тілом і глушив своїм гарматним словом, воїна-переможця, на полі бою соціяльної й національної справедливости, пробиваючи шлях до правди і волі. »Хто з двох противників має сильнішу віру, — каже далі Д. Донцов, — той захитує, нераз внівець обертає віру ворога: той огортає його страхом і непевністю, від яких розсипається в порох його матеріяльна сила«[2]). Такою непереможною вірою був пройнятий весь ґеній Шевченка. Він був певний у здійснення ідеї, що мрією була віками його героїчного народу — це воля й незалежність. З цими ідеалами він не розставався при найтяжчих умовах життя. У непохитній вірі й надії поет писав своєму приятелеві Лазаревському таке:

»Що ж діяти? На те й лихо,
Щоб з тим лихом битись.
А ти, друже мій єдиний,
Як маєш журитись,
Прочитай оцю цидулку[3])

---

[1]) Д. Донцов — Поетка вогненних меж Олена Теліга, Торонто, Канада, 1953, стор. 50.
[2]) Там же, стор. 51.
[3]) Цидулка (нім. слово: Zettel) — листочок, лист.

І знай, що на світі
Тілько й тяжко, що в пустині
У неволі жити...

Та й там живуть, хоч погано...
Що ж діяти маю?
Треба б вмерти, — так надія,
Брате, не вмирає!«[4])

Потужна любов і відданість своїй нації — скріплює міць духа борця-поета до боротьби з ворогами, що поневолюють його націю. В ім'я любови до своєї нації Шевченко вступає на шлях боротьби з переважаючим ворогом і самопожертви. Ця крицева воля: виречення всього особистого, за ради національного, вела поета-борця через усі тортури життя незламно.

»Така воля не дасть себе зломити депресії, — каже далі Д. Донцов, — її не розлучити, не злякати. Це — не емотивна воля-бажання, а тверда, цілеспрямована, холодно розважна воля-постанова. Воля, що веде до чину«[5]).

Поет-революціонер за свої дії й відданість аж до самопожертви не бажав нагороди, і не думав про вічну славу в нащадків, за волю й щастя яких він боровся все своє життя. Він уважав своїм національним обов'язком стати на захист поневоленого народу. Це був вроджений у нього ідеал, надхнений вищою силою Духа; промощувати шлях до національного і культурного відродження шляхетної української духовости. Цей новий шлях, що був зарослий терновими кущами, він мостив його власними руками і не скривлявся від болю, ступав ним своїми чистими ногами.

Шевченко ніс свій хрест гордо, взоруючись на Христа, який ніс свій хрест на Голготу, щоб смерть прийняти за гріхи наші, за спасіння Миру Божого. Шевченко ніс свій хрест, щоб умерти на ньому за волю своєї Нації. Про це свідчить вся його творчість і християнське філософічне думання з Божої ласки.

---

4) »На Різдво« (Хв. М. Лазаревському).

5) Д. Донцов — Поетка вогненних меж Олена Теліга, Торонто, Канада, 1953, стор. 56.

(Далі на стор. 31.)

ЖЕРТВУЙТЕ
на пресовий фонд
журналу
»АВАНҐАРД«

ЗАГАЛЬНО ПРО НАШІ ВИХОВНІ СПРАВИ НА ЧУЖИНІ

М. Ломацький

Праця в садках, передшкіллі, у суботніх школах і в наших молодечих організаціях на чужині, це перш за все виховна праця, а працівники в них, це не вчителі, а виховники в повному й найкращому розумінні цього слова. Вся їхня праця, при тому й навчальна ділянка їх праці, як навчання рідної мови й рідного друкованого чи писаного слова, історії та географії чи літератури — все це, взяте разом, має одну основну, засадничу й начальну мету: дати українським дітям на чужині добре виховання взагалі, а виховання національне зокрема, дати їм те, чого їм не дадуть чужа школа й чуже оточення.

Не легке це й не просте, а, навпаки, дуже важке й складне та незвичайно відповідальне завдання, що його лиха доля, яка вигнала нас із рідної землі на чужину, вкладає на всю нашу спільноту, перебуваючу на еміґрації, а зокрема на виховників нашої дітвори в чужому світі, — не дати їй відчужитись і відірватись від рідного пня!

Завдання дійсно важке й відповідальне. Та нарід наш від початку свого історичного існування присвячував багато уваги виховним справам — батьки не шкодували труду, щоб якслід виховати своїх дітей та пристосувати й підготувати їх до життя в родині, суспільстві й державі. Вже князь Володимир Великий, а за ним Ярослав Мудрий, закладають школи, в яких виховувались діти бояр і дружинників на чесних людей, свідомих своїх обов'язків супроти власної держави. Князь Володимир Мономах залишає своїм дітям заповіт, у якому повчає

їх як мають жити, щоб своєю поведінкою та поставою бути прикладом доброго виховання для інших, щоб своїми чеснотами й життям згідно з Божими законами світити людям своєї країни.

ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ШКОЛИ І ЦЕРКВИ

Знали аж надто добре наші предки виховне значення школи, і для того українські землі від непам'ятних часів були засіяні школами, в яких молодь не лише навчалась, не лише здобувала знання, але — і це передусім — виховувалась, набувала християнських і національних чеснот, різьбила свої душі й серця, сталила характери.

Слід нам не забувати, що найважливішим осередком виховання української молоді як за княжих, так і за козацьких часів була наша національна Церква. По містах і селах наших існували при церквах і манастирях церковні братства, які закладали школи й піклувалися ними та пильно дбали, щоб українські діти виростали на чесних, свідомих своїх обов'язків супроти Бога і своєї нації, громадян.

То-ж і не дивно, що всі чужинці подивляли високу духову культуру українського народу. А наші вороги були від віків свідомі ваги й значення доброго виховання дітей з допомогою своєї рідної школи. І тому вони докладали всіх старань і зусиль, щоби знищити в Україні всі виховні установи, знищити осередки морального виховання та вогнища національної свідомости, кузні характерів і сильної національної волі. І нищили... Нищили брутально й безоглядно, поки не осягнули своєї злочинної мети. Вже в 1875 році припадала одна школа на 6.730 мешканців України, а на початку 20 ст. було на Київщині 80 процентів селянських дітей без жадної освіти. В тих же школах, які існували на землях України, не було ні українського слова, ні українського духу. Сьогодні ж немає на всіх просторах України ні однієї української духом школи. Той дух прогнала Москва з усіх шкіл в Україні. В них панує дух Москви, дух повного, тотального обмосковлення українських дітей. Завдання усіх тих шкіл — виховати й виростити яничарів, відступників і зрадників свого народу, вбити в молодих душах почуття національної гідности і знищити свідомість національної окремішности.

НАЙБІЛЬШИЙ ЗЛОЧИН

А тут, на чужині, поза засягом брутальної обмосковлюючої руки? Тут, здавалося б, за найбільший злочин повинно б уважатися оте добровільне

здійснювання батьками задушевних бажань Москви — виховання дітей у несвідомості їх національної приналежности. Справа національного виховання українських дітей на чужині і збереження їх для української нації може набрати щойно тоді колосального й безмірно важливого значення, коли усвідомимо собі жахливо-загрозливу дійсність, в якій знаходиться наша молодь на рідних землях, де Москва винищує її фізично, морально й національно. Тому то перед нашими, різного роду організаціями й установами на чужині, а в першу чергу — перед Спілкою Української Молоді, стоїть завдання великої ваги й значення: доложити всіх заходів, старань, щоб якнайменше було в нас таких батьків, що свідомо, а ще частіше — несвідомо, поповнюють злочин на душах своїх дітей, не даючи їм нюхати отого чарівного євшан-зілля, що понюхавши його, згадували б вони рідну країну своїх батьків, запалювалися б любов'ю до неї та бажанням побачити її, в ній жити й умерти. Про те »євшан-зілля« мусять подбати виховники дітей в садках і школах і в наших молодечих організаціях — передусім у Юнацтві СУМ-у.

СВІДОМІСТЬ ПОЧЕСНОГО ЗАВДАННЯ

Всі наші організації та установи мусять добре дбати, щоб у наших садках і школах і в дитячих організаціях працювали виховники, вповні свідомі свого дуже відповідального, але й не менше почесного завдання: виховати українських дітей на чужині на повноцінних і вельми свідомих членів української нації. В процесі виховної дії та праці мусить бути центральною особою та вирішним чинником — виховник. Він же, взявши на себе почесний, але й дуже важкий, обов'язок, несе й велику відповідальність за молоді душі — відповідальність перед Богом і батьківщиною, перед батьками та й перед дітьми, відданими його опіці. Його особа, його навіть зверхній вигляд, його поведінка, його знання та освіченість, його обов'язковість і пильність, його відношення до дітей та їх батьків, а передусім його вміння здобути собі авторитет — усе це вирішальні чинники в праці й осягненні виховної мети та в підборі засобів, що ведуть до осягнення цієї мети. Якщо виховник не має відповідної до своєї праці кваліфікації, але має добру волю, охоту й замилування до виховної праці, мусить здобувати педагогічне знання самотужки, власними силами й засобами, що аж ніяк не лежить поза межами можливого, бо педагогічна література в нас є, треба тільки завдати собі дещо труду, щоб її найти й призбирати. Статтей на вихов-

ні теми в нашій пресі є дуже багато, маємо теж і окремі видання з виховної ділянки, а дитячої літератури, як на наші видавничі злидні й нехіть нашого еміґраційного загалу до друкованого слова, в нас не так то й дуже мало; а було б її ще більше, якби був на неї більший попит.

МАЛА СВІДОМІСТЬ БАТЬКІВ

Залишається прикрий і ганьблячий нас факт — причина отої нагальної асиміляції українських дітей на чужині лежить не у відсутності виховних матеріялів і не в браку дитячої літератури, національної змістом і формою, — корінь лиха денаціоналізації нашої молоді головно є в дуже **малій національній свідомості її батьків** і в тому, що немає в нас потрібної кількости виховних працівників, тих щиро, а то й фанатично відданих робітників на полі національного виховання своїх дітей. І це є незвичайно важна проблема, яку мусить наша еміґраційна спільнота, а передусім наші виховні організації позитивно розв'язати. Впливаючи освідомлююче на батьків, треба доложити всіх зусиль і засобів для підшукання відповідних виховників, знаючи, що праця їх незвичайно важка і дуже відповідальна і вимагає від них не малого загального знання — освіти, а зокрема ґрунтовного знання рідної мови, історії, географії та літератури — вимагає бути **всесторонньо освіченими людьми з високою національною свідомістю.** Виховник мусить знати педагогію — науку про виховання дітей, дидактику — способи і засоби навчання, психологію — науку про душу взагалі, а дитини зокрема. Йому треба допомогти в здобуванні педагогічного знання, треба дати йому виховну літературу, треба, не жаліючи нічого, подбати, щоб робітники в галузі виховання наших дітей на чужині були справжніми виховниками, а не дилетантами, щоб вони взяті на себе обов'язки задовільно виконували. Найважнішим, чого не можна забувати ні промовчувати, то те, що дати дітям національне виховання зможе тільки виховник, який сам є людиною **національно свідомою**, який сам ставить **добро нації понад усе!** Бо, щоб влити в душі і серця вихованків патріотизм, треба самому виховникові бути патріотом у повному значенні цього слова.

КАМЕНЯРСЬКА ПРАЦЯ

Як же часто доводиться виховникові давати дітям те, чого їм їх батьки не дали, бо або не могли дати того, чого в них самих немає, або не вміли, а то й не хотіли. Тоді праця виховника безмірно важка і вимагає багато знання, а ще більше впертости й завзяття. Тому то виховник, стаючи до

важкої, каменярської праці, мусить бути до неї відповідно »озброєний«. А цією зброєю є **любов до своєї дітвори і замилування до виховної роботи.** Без цієї зброї він не буде справжнім виховником, а буде звичайним ремісником, що стогне під тягарем накиненого йому обов'язку. Єдино своєю щирою любов'ю до дітей може виховник знайти в них і любов до себе, а тоді дуже легко здобуде собі в них пошану, послух і авторитет. Щоб здобути авторитет, треба мати те, чим його здобувається: всестороннє знання, яким можна дітям заімпонувати, трудолюбність, витривалість і впертість у праці, вояцьку обов'язковість, кришталевий характер і бездоганність у поведінці, вірність християнським і національним законам і високу ідейність. Авторитет — це у вихованні наріжний камінь; без авторитету виховна праця не увінчається бажаним успіхом. Без авторитету батьків немає справжньої родини, немає середовища для правильного виховання дітей. Наш виховник мусить бути авторитетом для дітей не лише тому, що ставши ним, осягне тим самим кращих успіхів у своїй праці, але теж і тому, що **його вихованці**, звикнувши до авторитету, будуть його признавати в дальшому громадському житті. Виховник мусить знати, яку ціль він має осягнути своєю виховною працею та яких засобів, середників і метод має вживати, щоб ціль уповні осягнути. А та ціль — особливого і величезного значення: зберегти душі і серця українських дітей для української нації, не дати дітям навіки потонути в чужому морі, дати їм гарт духу, якого нездолає зломати чужина, насталити характер і волю, які не дадуть їм під подувом чужих вітрів лозиною гнутись, дати їм національну твердість, якої не надщерблять приваби і принади життя в чужинному світі.

(Закінчення буде.)

Чи Ви придбали собі

ФОТО-АЛЬБОМ

»СУМ НА ЧУЖИНІ«

Замовляйте в канцеляріях Крайових Управ

Українська молодь бореться

А. Микулин

Ще не так давно деякі »герої« з комсомолу висловлювали через московську пресу радість, що підпорядкування партії є головним законом для комсомолу і всієї підсовєтської молоді. Рівночасно на Заході частина т. зв. спеців у підсовєтських справах уже твердила навіть, що москалям вдалося на протязі чотирьох десятків років створити нову »совєтську« людину. Але коли докладно простудіювати писанину московської преси, зокрема ж, коли уважно прочитати промову на 21 з'їзді КП СС першого секретаря ЦК комсомолу Семічасного, то виявиться, що в СССР до »совєтської« людини, зокрема до молодої людини »комуністичного виховання« не лише дуже далеко, а взагалі **поневолена молодь** ставить впертий спротив московському »старшобратерському« наглядачеві.

Якщо за сталінських часів московські большевики та комсомол вперто накидали підсовєтській молоді думку, що вона »рішуче віддана партії та Сталіну«, що вона »монолітно з'єднана навколо ЦК КПСС«, то вже весною 1954 року (рік по смерті Сталіна) в »Комсомольской правде« було вміщено фейлетон, яким фактично започатковано боротьбу з спротивом молоді, яка тоді прибрала форму боротьби з »барським« відношенням до праці та т. зв. стиляжнічеством (»стиляга« від слова »стиль«, елеґантність, випещеність). На 21 з'їзді Семічасний замість »стиляжнічества« говорив уже, що »в нашій виховній праці серед молоді не звертається уваги на випадки хуліганства, пиятики, призирливого ставлення до со-

ціялістичного суспільства та порушення норм поведінки«. Немає де правди діти, серед підсовєтської молоді дійсно квітне хуліганство, п'янство, порушення засад людської моралі і т. ін. Але якщо простудіювати всі аморальні випадки, які оголошуються на сторінках підсовєтської преси, то переконаємося, що найбільшими порушниками є в першу чергу молоді »старші брати«. Бувають повідомлення про порушення моралі та засад суспільства і серед молоді поневолених москалями чужонаціональних народів, але досить таки рідко, а по-друге, не так брутально, ніж »молодшим братом«. До порушення комуністичної моралі в СССР рахується також і західні танці та джазова музика. Москва вважає, що веселі танці та добре і модне вбрання сполучаються з небажанням молоді працювати.

МОЛОДЬ НЕХТУЄ СОЦІЯЛІЗМОМ

Боротьбу проти »стиляжництва« тепер зафарбовано політичними фарбами; надано їй забарвлення боротьби проти порушення комуністичної моралі та негативних рис молоді, що мусить жити в комуністичному суспільстві. Преса часто обвинувачує підсовєтську молодь в тому, що вона ніби за недоліками підсовєтського життя не бачить »всіх благ соціялізму«, що його »збудовано« в СССР. В газеті »Молодь України« часто зустрічаються статті про те, що серед української молоді появилися »нігілісти«, які не вірять в »комуністичне суспільство«, зате дуже ретельно виконують релігійні практики. В одній університетській газеті ніби було вміщено статті, »взяті з буржуазної преси«, що »зводять наклепи« на московську пресу в Україні. В Сталіно, напр., мало яскраво виявитися невдоволення серед студентів гірничого технікуму соціялістичним життям, а в Дніпропетровських інститутах мали місце »демагогічні промови серед студентів під час звітно-перевиборчих зборів комсомолу«. У Вінниці виявлено серед молоді »буржуазних націоналістів«, а в Азербайджані навіть серед комсомольської молоді »нуртують нахили до мусаватизму« (націоналізму кавказьких народів).

Коротко сказавши, по цілому СССР на »фронті молоді« різні недотягнення та провали! Тому Семічасний доповідав, що »справа ідеологічно-виховної праці полягає не в тому, щоб усунути окремі недоліки, а в тому, щоб рішучо піднести всю ідеологічну роботу«. Очевидно, в чому конкретно полягає »демагогія«, »критика соціялізму« та »буржуазний націоналізм« усталити за московською

пресою дуже тяжко. Вона пише тільки, що »хитка молодь піддається впливам буржуазної пропаґанди і висловлює наперед фальшиві і політично хибні погляди«. Одного разу »Комсомольськая правда« писала навіть, що »закинені до СССР аґенти розповсюджують між молоддю націоналістичні листівки, в яких оплюгавлюється наші соціялістичні досягнення та говориться, що соціялістична система переродилася в державний комуністичний капіталізм«.

ВОРОЖА МОСКВІ ІДЕОЛОГІЯ

Таким чином стає зрозумілим, що в середовищі поневоленої »старшим братом« молоді вперто нуртує ворожа московсько-большевицькій владі і системі ідеологія.

І це абсолютно не дивно. Жахливе поневолення і визиск немосковської молоді офіційно ствердив для нас і Семічасний, коли він хвалився, що понад 350 тисяч лише комсомольців »добровільно« виїхало на цілинні землі, не згадуючи про позакомсомольську молодь. Більшість вивезених походять з України, Білорусі, Кавказу. Характеристичним для московської політики винародовлення є те, що українську молодь запроторюється до РСФСР, Сибіру, Казахстану, Азії й далекої Півночі, а молодь Казахстану, Туркестану тощо в протилежному напрямку. Наглядачами над запроторeною молоддю всюди наставлено вибранців з народу »старшого брата«. Щоб уявити собі розміри визиску молоді в СССР, наведемо для прикладу, що руками української молоді, як говорив Семічасний, збудовано 37 вугільних шахт, 7 доменних печей, 6 коксових батерій, прокладено, переважно в Сибіру, 2 тис. км. та електрифіковано 1,5 тис. км. залізничної колії. За порівняно короткий час за комсомольським наказом виїхало на цілину, на будови Сходу, Сибіру, Півночі та спрямовано на працю в тваринництві 5 мільйонів молоді, з чого до 87% немосковської. Але це не остаточне число, бо Семічасний заприсяг перед партією, що в теперішній семирічці комсомол »візьме шефство (опіку) над будівництвом потужних підприємств тяжкої промисловості«, на які спрямує десятки тисяч молоді. На працю в колгоспах і радгоспах в семирічці буде спрямовано до 1 млн. школярів, в найближчі два-три роки буде запроторено на будівництво нових підприємств, як також на опанування природніх покладів Півночі, Сибіру, Казахстану і Далекого Сходу до мільйона юнаків і дівчат.

Таке ґрандіозне розхитання національних спільнот, жах-

ливе поневолення й визиск підсовєтської молоді, самозрозуміло, викликує пасивний і активний спротив. Це ствердив і Семічасний, говорячи про »тяжкий стан в організації праці та побуту молоді«. Спротив молоді, зокрема в середовищі студентів, виявляється в формі творення гуртків антипартійної пропаґанди. Один з таких гуртків у Львівському університеті проіснував 6 місяців і нараховував до 30 чол., поки не був викритий МВД. За час свого існування гурток видавав на склостилі листівки, у яких закликалося до конкретної боротьби проти ворожої московської національної політики в Україні. Дуже характеристичним є другий факт. Одну студентку Київського економічного інституту на допитах весь час примушували назвати прізвища співробітників гуртка. Коли студентка, обвинувачуючи сама себе назвала прізвища ще й багатьох довірених сексотів МВД, то здивований слідчий запитав, чому вона робить наклепи на невинних людей. Студентка відповіла, що вона хотіла викликати в МВД підозріння, що їх є багато, що вони висловлюють думку загалу української молоді, то, може, їх МВД послухає, може, зміняться закони і терпіння. Був і такий випадок: в Одеському інституті МВД викрило одного студента, який друкував на гектографі протиурядові листівки та розклеював їх на стінах будинків. В своїх листівках студент закликав українську молодь чинити спротив хрущовському запроторенню на цілину і вимагав свободи розвитку української національної культури. На протязі цілого року МВД не могло викрити »організацію«. Студента засуджено на 25 років ув'язнення.

Вже в 1958 році в московській пресі появилися повідомлення про існування в СССР п'яти підпільних журналів студентства, зокрема в Вінниці, Полтаві та Харкові.

ОСОБЛИВІСТЬ СПРОТИВУ МОЛОДІ

Пасивний спротив молоді України московському режимові має свою особливість. І цьому немає дива. Треба пам'ятати, що на це складаються наслідки понад 40 років поневолення української нації та вплив московсько-большевицької пропаґанди. »Жовтнева революція«, правдивий перебіг якої перед молоддю замаскований большевицькою брехнею, сприймається подекуди студентами високих шкіл і технікумів по-ідеалістичному, а буває й навпаки. В Полтавському інституті стався такий випадок: на загальних зборах, присвячених святкуванню в 1958 р. роковин »жовтневої революції«, один студент в своїй доповіді мав

заявити, що жовтнева революція в Росії — це величезна історична помилка.

З журналу »Зміна« можна довідатись, що в Україні є такі окремі одиниці серед молоді, які дуже пильно слідкують за культурним життям на Заході. Наприклад, в приватних мешканнях в 1958 р. влаштовувано музикальні вечори, на яких присутні слухали закордонну музику, читано вголос закордонні книжки та палко дискутовано в питаннях західнього мистецтва. Все це турбує дуже московського наглядача над українською молоддю. Очевидно, що своя власна молодь москалів не турбує, бо вона є не лише віддана рідній партії, але по-совєтському патріотична (СССР визнає, як свою власну державу). Москва усвідомляє собі, що поневолена нею іншонаціональна молодь в майбутнім світовім конфлікті, до якого готується вона, може повернути зброю проти поневолювача, тому вона вимагає від комсомолу та інших організацій московсько-большевицького виховання перевиховати ту молодь на 100% совєтських патріотів. Одначе на підставі відомостей, які нам доступні, можна ствердити, що немосковська молодь веде рішучу боротьбу проти свого поневолення.

А. Микулин

Група членів Ю. СУМ-у в Ковентрі, Англія, із своїми виховниками.

Петро Кізко

За селом

Променем небо розколото
Десь за далеким селом.
Сонце оббризкує золотом
Землю під тиші крилом.
Нивами йду золотавими,
Ранком впиваюся я.
Тонами чисто-яскравими
Пісня дзвенить солов'я.
Весно моя! Не нарадуюсь
Чаром незримим твоїм.

Станьмо ж удвох і левадою
В парі з тобою пройдім.
Хай наберуся я свіжости,
Сили твоєї, снаги.
Кроку твого і сміливости,
Радости по береги.
Сонце хай бризкає золотом,
Сипле під ноги мені.
... Променем небо розколото
Десь за селом, вдалині.

Повстанська

Нам безстежжя гірської долини
І несходжені тропи лісів, —
Наче усміх і поклик дружини,
Наче здавна знайомий нам спів.
Нас пурга зогріває зимою,
Бо ідея серця гарячить.
Ми не знаємо змори, до бою
За свободу Вітчизни йдучи.
І вночі нам дороги зоріють,
Нам на ворога солодко йти,
Бо в серцях материнську надію
Поклялись крізь пітьму пронести.
Клич Петлюри, Тараса Чупринки
Нам повстанський освітлює шлях.
Нам не буде в походах зупинки,
Поки волю здобудем в боях.
Що там ворога скрегіт шалений
І розпалена ворога лють?
Весь народ нас вітає і шле нам
Буйні квіти, що рясно цвітуть.
Нам безстежжя гірської долини
І несходжені тропи лісів, —
Наче усміх і поклик дружини,
Наче здавна знайомий нам спів.

Лист до молодого приятеля

ПРО ПОЕЗІЮ Й МУЗИКУ

В один і той же день зродилися поезія й музика в душі й на устах людини. Ці дві сестри-близнючки появляються завжди на світанку народів. Перші поети були — співці, своє захоплення висловлювали вони при звуках ліри. Де є такий народ, що не мав би своїх пісень? Отож і місця не може бути питанню, чи музика — природній вислів людини. Вона ще більш їй природня, ніж поезія, бо остання припускає володіння законами мови й віршування, тоді як спів рине із зворушеної душі навіть, як несвідоме прагнення: це всесвітня мова почуття.

Як мисляча одиниця, одинока людина володіє словом. Тварини викрикують і птах щебече, підштовхнені до того чуттям. Слово ж — це мова ідей, а спів — мова інстинкту, відчуття й почутів. Коли серце сповнене подивом, жахом, досадою, втіхою, а чи болем, тоді з уст прориваються звуки або сповільнені, або швидкі, блискучі або скорботні й тужливі, милозвучні або пронизливі й несамовиті. Оцей то покрик душі — й є **спів,** що виявляється в ритмі. Буде ця гармонія в слові — то це поезія. А в звуках — то це музика.

Перші письменники писали не мавши готових зразків і все брали лиш в себе самих. Он чому, хоч ґеній у них »божеський«, то й нерівні вони самим собі й сила-силенна в них плиткостей. Їхні наслідувачі скористали вже з досвіду й винаходів своїх попередників, бо годі усе самому з себе створити.

Тільки душа хоч трохи велика і проникливий дух захоплюються, або хоч мають зрозуміння до поезії й письменства.

Нераз Ти, Приятелю чув від своїх учителів, що в сьогоднішніх часах проворній людині треба обмежитись читати й вивчати самі архитвори. інакше марнуємо дорогий час та

енерґію. Чи це буде **»Кобзар«** Шевченка, чи драматичні п'єси Лесі Українки, чи **»Божественна комедія«** Данте, **»Втрачений рай«** Мільтона, **»Фавст«** Ґете, історичні драми Шекспіра й Шіллера, поезії і драми Еліота і т. д., то напевно ґрунтовне вивчення хоч би одного такого архитвору потрапить видатно збагатити ум людини мистецькими, філософськими та естетичними скарбами. Саме в цьому значенні і треба розуміти глибокодумний вислів Лактанція: **»Тімео гомінем уніпос лібрі«** (респект перед знавцем одного архитвору, перекладено вислів по-модерному).

Набираємо вправи літературно говорити, часто прочитуючи найкращих поетів, письменників і літературознавців. Так наберемо звичай висловлювати свою гадку просто та шляхетно.

Хочеш гаразд писати, Приятелю, навіть, як пишеш звичайного синівського листа до матері, то постав себе в положення Твоїх читачів і прочитуй написане так, як би не Ти його писав, лиш хто інший. Намагайся тільки правильно думати й говорити, а не бажай живосилою привести інших до своїх смаків та почувань. Направду, Ти поривався б на діло понад Твої сили.

Є певні речі направду нестерпні, якщо будуть лише середньої вартости і низькопробні: туди належить поезія, музика, образотворче мистецтво й прилюдні промови.

Коли Ти щось напишеш, Друже, а тим більше надрукуєш, то будь готовий з однаковою скромністю сприймати і похвали і критику Твоїх творів.

Поміж масою різних висловів, які можуть виявити одну з наших думок, є тільки один вислів правильний і підходящий. Не завжди зразу й легко натрипляємо на нього з пам'яти, в розмовах чи письмі. Проте, цей вираз існує. Завжди інші звороти, яких уживемо, будуть невладні та схиблені й не задовільнять собою інтеліґентної людини, яка прагне якнайкраще висловитись перед публікою. Адже вже Бюффон (1707-1788) сказав: **Стиль — це сама людина.** Це значить: дорібок наукових відкрить стається спільною власністю людства. Тільки сам один спосіб висловлювати правди, цебто стиль, залишається особистим даром письменника. Добрий і дбайливий письменник переконується часто, що вираз, якого він шукав довго та наполегливо, і, врешті, знайшов — **є самий найпростіший, найбільш натуральний зворот.** Письменникові чи поетові »марноті« видається, що він пише »божеськи«. Зате розумний письменник завжди переконаний, що він пише тільки допуття і **можливо.** Коли Ти надто хочеш усе критикувати, рискуєш прогавити відчуття справжніх вальорів у творах і справжньої краси.

Якщо читання даної книжки підіймає вгору, до шляхетного ідеалу Твого духа й наснажує Твоє серце благородними й шляхетними почуваннями, то не вишукуй ще силу інших правил у критиці даного твору: це книжка добра, й написана рукою майстра. (Ля Брюйєр, 1645-1696).

Мудра й добра книга, це кращий і вірний приятель, про якого говориться вже в »Начальнім літопису« Нестора. Ця пошана до »книжного почитання« червоною ниткою тяг-

нється почерез усі сторіччя української історії й доходить до 17-го сторіччя, де письменник Іван Величківський каже так про труд написання мудрої книги:

1. Труду сущого
   в писанії знати
   Не може той, хто сам
   не вість писати.

2. Мнить бути легке
   писанія діло
   Три перста пишуть,
   а все болить тіло.

А в 20-тім сторіччі великий І. Франко сказав:

»Книги — морська глибина,
Хто в них впірне аж до дна,
Той хоч труду мав досить,
Дивні перли виносить«.

І тому бельгійський письменник Прево-Парадоль отак в захопленні пише про гарне письменство:

»Привіт тобі, гарне письменство, солодка й могутня потіхо! Відколи наше поріддя зачало лепетати те, що чує воно й думає, ти сповнило світ твоїх добродійств. А найбільш з усіх — це мир, яким можеш обдарувати наші душі. Ти наче ті прозорі джерела, приховані на два кроки від стежки, під прохолодним тінистим листям. Хто не знає про тебе, проходить поруч вертлявим кроком або паде знеможений на шляху. А хто знає про тебе, прохолоджує скронь і омолоджує тобою серце. Ти вічно хороше, вічно чисте. Погідне та любязне, даєш нам відпочинок. Якщо ж уміємо служити тобі вдячно й розумно, то в додаток подаєш і славу. Ану, чи встане з могили хто оскаржувать тебе, що ти його обмануло!«

Не кажи, що книжка не каже нічого нового. Бодай розложення матеріялу в ній нове. Є одиниці — прекрасні промовці, а лихі письменники. Як це пояснити? А так, що обставини, місце й публіка їх розпалюють і тоді їх дух створює речі кращі, аніж без цієї спонуки. Є місця в книжці, де Київ треба писати **Києвом** і Париж — **Парижом.** Але є інші, де Київ і Париж треба звати **столицями.** Така це складна справа стиль, такий то куншт. Ужити властиве слово у властивому реченні! (за Паскалем).

І ще одне в мене гаряче до Тебе прохання, молодий Приятелю, а через Тебе до всіх Твоїх ровесників, де б вони зараз не жили: в преріях Приамурщини, Канади й Подонні, чи в гарячих пампах Бразилії, Арґентини й Австралії: докладай наполегливо зусиль, щоб по-мистецьки володіти українською мовою, рідною історією та взагалі українознавством. Що за користь Тобі з того, що Ти знатимеш напам'ять »Цей царственний трон королівський, цей скіпетроносний острів« із 1-ої з'яви II відслони Шекспірового Ричарда II-го, або »Чотири квартети« Т. С. Еліота, якщо Ти не матимеш і найменшого поняття про зміст »Слова про Закон і благодать« митр. Іларіона і про »Начальний Київський літопис« києво-печерського чорноризця Нестора? Адже й Шекспір, запалюючи цим текстом дужий патріотизм у душах англійського народу, любов до справедливої свободи й пошану до всіх підставових установ суспільного життя, що зв'язують людей докупи, тим самим докоряв би Тобі, Приятелю, за нестачу українського патріотизму й самосвідомости! А Т. С. Еліот докоряв би Тобі, якби зустрінув Тебе, що тоді як він, колишній самотній манд-

рівник »спустошеною землею«, нігіліст і безбатченко, тепер знайшов вітчизну в світовому громадянстві Христових вірних, у Небесному Царстві на землі, Ти далі віриш у самий лише »раціональний« матеріяльний поступ, втративши віру у вищі духові вартості, що в'яжуть людство з цілістю всесвіту, а тим самим стоїш на порозі своєї загибелі?!

Що Тобі за користь була б із знання »Євґенія Онеґіна« (»Чи знаєш край, ґдє всьо обальєм дишет«) і »Війна та мир« — Л. М. Толстого, »Бесів« і »Братів Карамазових« та »Спогадів писаних у підземеллі« — Фйодора Достоєвского, врешті, »Тихого Дону« Шолохова, якщо Ти не поцікавився б найперше пізнати »откуда пошла єсть руськая Земля«, »хто ми, чиїх батьків, ким і за що закуті«, »За що боролись ми з ляхами, защо скородили списами татарські ребра?« Чи не сором був би Тобі, друже, знати »Седзі пташек на джеве« М. Конопніцкої і »В альбом Марії Водзінскій« Ю. Словацького, або »Рікорданце« Джакомо Леонарді та »Флер ді поль« Бодлера, а поняття не мати про такі архитвори, як »Слово про Ігорів похід«, »Поучення Мономаха дітям« або »І мертвим і живим і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні, моє дружнє посланіє« Т. Шевченка?! Чи не пекли б такого юнака (чки) аж до останнього віддиху, полум'яні слова з »Прологу« Франкового »Мойсея«:

Народе мій замучений,
розбитий,
Мов паралітик той на
роздоріжжю,
Людським призирством
ніби струпом вкритий.

Троїм будущим душу я тривожу
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі, на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Друже, на цьому закінчу сьогоднішнього мого листа до Тебе

Твій приятель
О. Д-р **Б. Курилас**, ЧНІ

ВЕЛИКІ УКРАЇНЦІ

КНЯЗЬ РОМАН ГАЛИЦЬКИЙ

В 1188 році український князь Роман Мстиславович Галицький виступив на чолі свого хороброго війська проти угорців — за Галицьку землю. Війна тривала 12 років і в ній князь Роман переміг, придбавши славу великого князя землі української.

Чужоземні володарі запобігали у нього ласки. Грецький імператор Олексій III Ангел втік у Галич, щоб сховатися від половців. Князь Роман вийшов у степ, розгромив половців і очистив дорогу додому грецькому імператору.

Крицевий меч князя Романа Великого гідно і надійно боронив українські землі, українську культуру і скарби.

БОРЕЦЬ ЗА ПРАВДУ І СВОБОДУ

Проф. П. Савчук

(Закінчення із стор. 15.)

Тарас Шевченко народився 9 березня (25 лютого за старим ст.) 1814 р. в селі Моринцях, Звенигородського повіту, на Київщині, в сім'ї селянина-кріпака. Початкову освіту здобув у сільській школі, де вчителем був дячок і вчив погано, як каже Тарас. За два роки вивчив Тарас граматику, часослов і псалтир. В тяжких умовах Шевченко здобував свою початкову освіту. В 1823 році померла мати Шевченка, а 1825 р. — батько, коли Тарасові минув одинадцятий рік. Десь на 15 році життя забирає Тараса до покоїв за козачка молодий пан Павло Енґельгард. З своїм дідичем Тарас побував у Києві, Вільні і в Петербурзі. У вільний час, криючись від пана, Тарас малював різні портрети, що роздобував їх на різних заїздних дворах. Пан Енґельгард завважив велику здібність свого козачка і, коли прибув до Петербургу, законтрактував його на чотири роки (1832) в маляра Ширяєва.

В Ширяєва, крім навчання, Тарас знаходив вільний час і ходив у ясні ночі в Літній сад, малював різні статуї. В один із таких сеансів Тарас познайомився з мистцем-малярем Іваном Сошенком. В 1837 році Іван Сошенко познайомив Шевченка з конференц-секретарем Академії мистецтв В. Григоровичем, з метою звільнити його з кріпацтва. 22 квітня 1838 р. Шевченка було викуплено з кріпацтва — за 2.500 карбованців.

З того часу Шевченко почав відвідувати кляси Академії мистецтв, яку в 1845 р. закінчив з званням вільного мистця-маляра. Протягом 1839-1841 років Шевченко одержав за свої малюнки три срібні медалі від Академії мистецтв.

Перша подорож Шевченка з Петербургу в Україну відбулася в 1843 р. Ця подорож дала йому нові, свіжі враження, які ще більше підсилили його революційні погляди. В Україні Шевченко бачив, як феодально-кріпосницька система видушує останні соки з селян-кріпаків; як Московщина понижує національне й політичне »я« українців. Особливо позначилося на світогляд Шевченка велике зростання антикріпосницької боротьби, яка досить яскраво виявилася в різних формах по всій Україні.

Сумні картини московського свавілля гостро вражали поета; він бачив на кожному кроці той визиск, зубожіння селянства в тяжкому ярмі кріпосницького свавілля. Шевченко болів душею за покривджений український народ, бо він любив понад усе свій народ, любив свій незбагненої природної краси край, який так чудово змалював у своїх поезіях, сумуючи над його долею. Ось як цю чудову українську природу змальовує поет:

»... Дивлюся — аж світає,
Край неба палає;
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють;
Між ярами над степами

Верби зеленіють;
Сади рясні похилились,
Тополі по полі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляють в полі.
І все то те, вся країна,
Покрита красою,
Зеленіє, вмивається
Ранньою росою,
Вмивається, красується,
Сонце зустрічає —
І нема тому почину,
І краю немає«[6]).

Але серед чудової природи, серед садів рясних, що похилились, серед гаїв, під спів солов'їв, що рано сонце зустрічають, плакала душа поета. На це питання відповість нам сам поет:

»Душе моя! Чого ти сумуєш?
Чого марню плачеш?
Хіба ти не бачиш?
То глянь, подивися!
У тім раї, що ти покидаєш,
Латану свитину з каліки знімають,
З шкурою знімають, — бо нічим обуть
Панят недорослих. А он розпинають
Вдову за подушне, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,
Єдину надію — в військо оддають,
Бо його, бач, трохи... А онде під тином
Опухла дитина голодная мре,
А мати пшеницю на панщині жне«[7]).

Як бачимо, чому сумувала й плакала душа поета. Бо поет бачив власними очима трагедію свого народу під окупацією Московщини. Описавши прекрасну природу України, поет показав на тлі її й тяжку долю покріпаченого українського народу. Поема »Сон« є революційна, саркастично-сатирична, сповнена пристрастю й гнівом, глибоко реалістична, без ідеалізації художніх образів. Написана в Петербурзі після першої подорожі Шевченка в Україну. Вона є правдивим відображенням життя України під московською окупацією часів Миколи І. Поема »Сон« глибоко патріотична, підпорядкована революційній ідеї, спрямована проти кріпосництва й самодержавства. Цією поемою поет викриває ту хижацьку експлуатацію московського самодержавства, весь гніт, і з болем запитує:

»Чи довго ще на сім світі
Катам панувати?«

Тут виявлена глибока й палка любов до поневоленого народу і бажання волі й національної незалежності. Поема »Сон« була основною причиною покарання й заслання Шевчека царською владою.

Поема »Сон« є одна із кращих революційних клясичних творів в українській літературі і, без сумніву, видатний твір світової літератури. Високо оцінив поему »Сон« і »Кавказ« І. Франко в сво-

---

[6]) »Сон« (»У всякого своя доля«). [7]) Там же.

їй статті »Темне царство«, вказуючи як зразок »політичної поезії«, що має велике значення в світовій літературі.

Другою яскраво-революційною поемою є »Кавказ« (1845). Поема »Кавказ« — наскрізь політична, спрямована проти московського імперіялізму, що старається загарбати найбільше країв та вільні народи. В кавказькій війні, що тяглась яких п'ятдесят років (підбито Кавказ 1859 р.), пролито багато крови, звичайно, чимало української, бо кубанці примушені були безнастанно битися з черкесами. В 1843 р. війна на Кавказі знову розгорілася і з приводу цього написав Шевченко »Кавказ«, протестуючи проти насилування людської волі та топтання правди. В поемі поет виявляє весь фальш московського деспотизму, що нібито війна ведеться в ім'я просвіти й християнства, щоб просвітити темних черкесів та завести в них Христову віру, але Шевченко викрив цю брехливу »політику«, роз'яснюючи ту »просвіту« та християнство, яке несе Московщина поневоленим народам.

Слід тут підкреслити, коли Шевченко виступив гостро проти поневолення Московщиною Кавказу, то Пушкін був тріюмфально захоплений, що черкесів підкоряють; він у своїй поемі »Кавказкий пленнік« виразно сказав: »Смірісь, Кавказ, ідьот Єрмолов« — переможець Кавказу. Шевченко ж навпаки, — з щирою любов'ю й прихильністю поставився до кавказького народу, кличе до боротьби за правду й свободу, каже:

»Борітеся — поборете:
Вам Бог помагає;
За вас сила, за вас воля
І правда святая!«[8])

Поема »Кавказ« присвячена другові поета, Якову де-Бальмену, який у той час загинув на Кавказі під час воєнних дій.

Поет яскравими образами й дійсними фактами характеризує московське загарбництво, всю ту гнобительську політику, якій не підкорялися вільні народи, і, в наслідок цього непідкорення, поет показує:

»А тюрм! а люду!.. Що й лічить!
Од молдаванина до фіна
На всіх язиках все мовчить,
Бо благоденствує!«...[9])

Неперевершеними художніми образами малює поет те »братолюбіє« московського народу до підкорених націй, ту криваву колоніяльну політику московського імперіялізму, яка існує, на жаль, ще й до цих часів:

»За горами гори, хмарами повиті,
Засіяні горем, кровію политі!
Отам-то милостиві ми,
Ненагодовану і голу,
Застукали сердешну волю
Та й цькуємо...
Лягло кістьми
Людей муштрованих чимало.
А сліз? а крови? Утопить
Всіх імператорів би стало
З дітьми й внучатами, втопить
В сльозах удóвих...«[10])

---

[8]) »Кавказ«. [9]) Там же. [10]) Там же.

Поема »Кавказ« написана як протест проти московського імперіялізму, що вогнем і мечем творив московську імерію на трупах і крові сусідніх націй. В поемі бачимо глибоку симпатію поета до кавказьких народів, поділяючи їх горе й страждання. Поема пройнята революційною ідеєю і вірою в перемогу поневолених народів, що спливають потом і кров'ю в московському ярмі. Вона переведена на різні мови світу; вона є найкращим показником плянів імперіялістичної Москви в минулому й сучасному.

В 40-х роках XIX ст. на Україні розвивається демократично-революційний рух, формується нова демократична українська інтеліґенція, що ставить своїм завданням скинути ненависний московський деспотизм революційним шляхом і створення української самостійної держави. В січні 1846 р. організовується в Києві таємна політична організація — Кирило-Методіївське Братство, яке ставить собі за завдання ліквідацію февдально-кріпосницької системи та визволення українського народу з московської окупації. Членами Братства були М. Костомарів, В. Білозерський, П. Куліш, М. Гулак, Г. Андрузький, М. Савич, І. Посяда, О. Маркович і О. Навроцький. Чи був членом Братства Т. Шевченко — трудно ствердити, бо навіть слідчі органи й жандармерія не могли довести чи Шевченко належав до Братства. Але, що Шевченко був активним учасником Братства і мав за собою більшу частину прихильників його революційної ідеї й світогляду — це без сумніву.

Кирило-Методіївське Братство проіснувало недовго, бо в 1847 році його викрив студент росіянин Петров і заявив в таємний відділ Київської жандармерії. Всіх Братчиків було негайно арештовано. 5 квітня, того ж року, жандармерія арештувала й Шевченка й негайно доставила в Петербург.

Оскільки справа була надзвичайно серйозна, політичної ваги, то нею зацікавився сам цар Микола І.

Шеф Петербурзької жандармерії, в доповіді цареві, підкреслював »обурливі« твори Шевченка, що вони страшніші за ідеї »братчиків«; а, особливо, страшна, наскрізь революційна, поема »Сон«.

На допиті Шевченко не відмовився від поеми, навпаки, він підтвердив своє авторство і тримав себе мужньо, без прохання будь-якого помилування. Царизм боявся судити Шевченка, бо він був уже за дуже популярний, тому покарано його адміністративно, без суду і заслано до Орської фортеці, 22 червня 1847 р.

До того рішення цар Микола І власноручно дописав:

»Під найсуворіший нагляд з забороною писати і малювати«.

Так розправилася царська Московщина з найлютішим її ворогом, революційним демократом, що боровся за волю свого народу, — Тарасом Шевченком.

Поет порушив царський наказ про заборону писати; він нишком записував свої твори в маленьку книжечку, ховаючи її за халяву чобота (звідси й назва »захалявна«). Таких книжечок збереглося чотири, що згодом оправлено в одну велику.

Хоч як часто поет мучився, страждав, хворів, але дух його був незламним. В поезії »О, думи мої« поет каже:

»Караюсь, мучуся... але не каюсь!..«

МОЛОДІСТЬ КОМАНДИРА БЕЗСМЕРТНИХ

(В 9-ліття героїчної смерти Командира УПА Шухевича-Чупринки)

Лише два роки мав автор щастя перебувати разом з Романом Шухевичем, який для всіх прийдешніх поколінь українського народу буде найкраще відомий під прибраним ім'ям і прізвищем — Тарас Чупринка. За той час я багато чув від нього про його молоді літа та познайомився з ним ближче. Дещо з того хочу передати нашій молоді.

Роман Шухевич не визнавав спорту, як погоню за рекордами, а як заправу тіла, душі й характеру до великого діла — до боротьби проти всякого окупанта України. Він здобуває однак першенство в бігу на 100 і 400 метрів і в лещетарських змаганнях.

Вже на шкільній лавці, як 11-літній учень, пережив Р. Шухевич перший найкращий день свого життя: на західніх землях України замаяли синьо-жовті прапори на державних будинках усіх міст. Це пережиття не забуде дитина вже ніколи. Та коротко тривало щастя Шухевича. Люті вороги насунули, як саранча, в Україну, напали на неї з усіх сторін, і юнак бачить як знову приходить господарювати новий окупант, як він калічить в школі нашу мову та серця нашої молоді, змушуючи її навіть молитися за окупанта. Тоді вже вирішується доля Шухевича на ціле його життя. Він заприсягає боротися проти кожного окупанта всіма силами, всіма способами, ціле життя — до хвилини визволення України, або до передання боротьби наступникам, якщо прийдеться полягти на полі бою. Тієї присяги перед самим собою дотримав Чупринка до кінця свого життя.

Сл. п. ген. Тарас Чупринка.

Від того часу заправляє Шухевич себе і друзів у молодечих організаціях, явних і таємних, до безпощадної боротьби з окупантами. Вже 16-літнім юнаком вступає Роман до Української Військової Організації (УВО), де виконує найбільш небезпечні завдання. Коли і де тільки є змога організувати якусь дію проти ворога, то Шухевич уже там з повною молодечою енерґією, запалом, ентузіязмом і завжди з усмішкою задоволення з діла, яке мають лише люди чистого сумління.

Діла його прибирають щораз то більшу вагу. Ворог, хоч не може нічого доказати, вже на підставі самого тільки підозріння засилає Шухевича до концентраційного табору тодішньої Польщі — Берези-Картузької. Удари долі його не ломлять, він не старіється від муру тюрми, а запроваджує там звичай голосної молитви, щоб не лише лунали українські мольби до Бога, але щоб і вороги чули, де ми маємо поміч, куди звертаємось за допомогою в важких хвилинах нашої боротьби.

На вістку, що визволеній Карпатській Україні загрожує знову навала окупантів, йде він пішки через полонини Карпат, через гори-доли, рветься форсовним маршем, щоб якнайскоріше знайтися там, де вже явна боротьба проти ворогів на полі бою, де можна стати проти ворожих куль і показати ворогам, що за свою свободу ми вміємо сміливо глядіти навіть смерті в вічі!

Починається друга світова війна. Чупринка вже з Леґіоном іде на схід, проти найжорстокішого ворога України — визволяти братів з большевицько-московської неволі. Він ще більше відмолод. В нього запал молодця до бою, він завжди усміхнений, завжди з гумором, завжди перший в бою, останній у негодах. Він молодий тілом і душею. Не заломлює його навіть вид помасакрованого тіла його брата; це тільки роз'яснює йому свідомість, що брат є одним із мільйонів закатованих і заморених голодом московськими большевиками. Отже немає часу на плач і зітхання, а треба працею й боротьбою гнати такого окупанта з рідних земель.

Немає вільної хвилини в нього поза боями, бо як лише такий час без боїв нагодиться, то молодий завжди душею Шухевич або грає з своїми вояками м'яча, або плаває, або підготовляє якесь свято наше, щоб воно вийшло гарно. Всі і всюди, хто лише зустрічається з ним, дивуються молодечій натурі його, тому запалові до чину, до діла, до посвяти, невтомну силу духа й тіла, а найбільше дивуються його вірі в правість нашого діла, в конечність його.

Він тому також так любить дітей, що сам молодо почувається. Стоячи на квартирі одного разу в сиротинці, побачив, що там діти голодують. Негайно організує для них харчі в той спосіб, що всім своїм леґіонерам пропонує віддати свою порцію м'яса для тих голодних дітей. Легко собі уявити радість тих бідних сиріт, яким засвітило сонечко бодай на кілька днів, коли там на квартирі перебував молодий командир Шухевич. Напевно ніхто більше з переходячих після того військ не мав вже й на думці віддавати тим дітям своїх харчів під час війни.

Шухевич так дуже любив дітей, що познайомившись в тому ж сиротинці з біля 9-літнім хлопчиною, що називався до того Шевченко, мимо заборони воєнних приписів, взяв його до своєї частини, дав йому однострій, зброю і тішився, що збільшилася охорона його »канони від ґуляшу« (розуміється, що малого Шевченка він дав до чищення картоплі в кухні).

Однак Україну Шухевич любив більше ніж навіть рідних дітей. Коли ворог арештував його дружину і дітей та заявив, що звільнить їх під умовою, що Шухевич занехає проти них боротьбу, то він не може того вчинити.

Пригадується ще один епізод. Коли арештованих українських старшин за гітлерівської окупації везуть на самий св. Вечір поїздом до Львова і приходилося довго чекати на станції, то хтось піддав думку відсвяткувати св. Вечір як лише можна. Тоді дехто заявляв, що це ж неможливо, бо ж ми арештовані і навіть нічого не маємо, а настрій усіх »вішательний«. Лиш Чупринка має настрій дитини на св. Вечір. В нього радість з того свята, як завжди в молодих людей, які вірять в сповнення їхніх мрій. Виявилося згодом, що той »вішательний« настрій усіх потрапив Чупринка змінити на дійсне наше святкування, розбудив своїм молодечим темпераментом всіх, і навіть приявного ґештапівця так, що той опісля найбільше висловлювався за звільнення арештованих старшин.

Коли розважити про те, з чим починав Чупринка будувати Українську Повстанську Армію (УПА), коли він не мав від нікого ніякої допомоги, без зброї, амуніції, харчів, ліків і т. д., тоді допіру можна розуміти як можна було УПАрмії воювати понад 10 років і здивувати світ чином, якого світ не знав ще, який затінив славних лицарів Термопілів і дав запоруку, що нарід, який має таких бійців, таких героїв, може програти лише одну ще битву, але не всю війну за своє визволення. Діям УПА допоміг розвинутися на нечувану

велич і силу власне Командир її своєю молодечою вдачею, молодою душею, в якої не було ще математичного калькулювання про те, в кого і де була більша фізична сила. Командир був повний віри в те, що перемагає остаточно той, хто має більшу віру і правду за собою та більшу моральну силу.

Ту молодість віри, ту енерґію дій залишив Чупринка молодим його наслідникам в змагу за нашу самостійність. Ми всі, що його знали, пам'ятаємо його завжди молодим і тілом і душею. Він поляг на полі слави, але не помер як наш командир, що далі потягає рве своїм молодечим поривом до боротьби, до бою, до дій з таким запалом, який завжди був у Нього — Романа Шухевича, Командира всієї УПА, генерала Тараса Чупринки.

Є. Р-н

КАЗКА

На високих горах, та біля синього моря жив сизокрилий орел. І вивелося в нього, в кублі троєчко малят, сизокрилих орлят. Як малі обросли пір'ям, орел-батько бере найстарше орленя в кігті і несе понад синє море. На самій середині синього моря питається орел малюка: »Коли постаріюся я, чи ти носитимеш мене, подібно, як зараз ношу я тебе?«

Орлятко притакнуло, але сердитий батько-птах розкрив кігті й пустив малого в море.

Потім взяв сизокрилий орел середущого сина й полетів із ним над синє море.

»Коли постаріюся я, чи й ти носитимеш мене, як зараз ношу я тебе?« — спитав птах середущого.

»Так, отче«, відповіло мале. Але батько розсердився, розкрив кігті й пустив середущого в синє море. Нещасне потонуло.

Бере тоді орел найменшого сина й утретє летить із ним над синє море.

»А чи носитимеш отак мене, сину, як я тепер ношу тебе, коли постаріюся я?« — питає старий орлятка. А воно каже:

»Раде б я було колись носити тебе, отче, як зараз носиш ти мене; але будуть тоді в мене і мої малята і їх потрібно буде мені тоді носити!«

І зрадів старий мудрістю сина і не пустив його у синє море.

* * *

Заки даси відповідь старшим, мусиш глибоко призадуматись, щоб не дати легкодушної відповіді. Це ж брехня: пообіцяти таке, чого не зможеш виконати.

Б. К.

Микола Гордієнко

СВЯЧЕНЕ В МАТІЄВІ

Збудись, могутня Україно,
Козацький краю, стань на змаг!
Туди, де сонце на вершинах,
До перемоги йде твій шлях...

Не раз вулицями містечка Матієва лунала ця пісня. Це юнаки з поліційної школи під час своїх маршів співали її. Вони пішли до поліційної школи, щоб здобути там для себе військові знання. Всі знали, що рано чи пізніше, а німцям доведеться з ними розпрощатися. Підозрівали щось і самі німці, бо коли в березні 1943 року розійшлася вістка про вихід з Луцька у підпілля підстаршинської школи, чи то »Господарського Куреня« — як вона тоді звалася, — матіївські німці заметушилися.

Та не дурний був той, що видумав приказку: »Не так тії воріженьки, як добрії люди«... Полковник Марковськикй зовсім і не німець. Але на саму думку, що його курсанти не захочуть служити німцям, він сатанів. Якось закликав до себе свого заступника Лисого і довірочно запитав:

— Чи не відомо вам, хто саме в курені підбурює курсантів іти до лісу? Адже це неможливо! Що про нас подумають німці, як ми не доглянемо тут?

Лисий запевнив, що нічого не відомо ні про такі настрої серед курсантів, ані про людей, які б сприяли таким настроям. А про себе подумав:

— О, полковнику, який ти сліпий! То ж я перший прикладу всіх старань, щоб у якнайскорішому часі вивести твій курінь з-під твоєї опіки. Ні, новітніх яничарів не будете мати з цих юнаків! Вони знають, чого хочуть, і свідомі того, що з німцями і вами, пане полковнику, їм не по дорозі!

Прийшовши від полковника Марковського, командир Лисий відразу послав зв'язкового до місцевого проводу ОУН, прохаючи, щоб вони допомогли йому вивести курінь юнаків з Матієва.

За кілька днів командира Лисого повідомили, що вночі один невеликий відділ обстріляє Матіїв. Цю хвилину мусить використати

командир Лисий. Якщо йому вдасться вивести озброєний курінь за браму казарм, тоді хай випустить серію стрілів відразу за брамою.

Командир Лисий повідомив чотових про можливий виступ цієї ж ночі. Чотові передали ройовим, а ті стрільцям. В казармах слідне було напруження. Непомітно робилися приготування до вимаршу. Німці нічого не підозрівали. Курсанти ніби готовились спати, але складали свої речі так, щоб за найкоротшу мить мати все готове. Пізно ввечорі на передмісті Матієва загули кулемети. Німці в паніці. Лисий біжить до штабу і зголошує, що курінь готовий до бою. Німці раді, що самі не мусять іти, стискають йому руки, а самі пхаються до пивниць. Все ж безпечніше там. Лисий повертається до казарми і бере 186 юнаків. Всі, озброєні з ніг до голови, рушають в похід.

Вийшовши за браму, командир Лисий пускає кілька серій з автомату в умовленому напрямі. Близька стрілянина ще більше перелякала німців. В цей час також »на оборону міста« вийшла міська українська поліція в складі 32 осіб. Не пройшло й пів години, як 218 добре озброєних бойовиків з'єдналися з відділом, що робив напад на місто. Всі разом обстріляли місто, зокрема казарми, і в темряві ночі подалися до села Сьомаків.

На другий день сотні прокльонів звалилися на голову »зрадливого« команданта Лисого. Вже рано німці побачили, як хитро він їх провів. До Матієва прибув великий відділ, в 500 осіб, жандармерії для дослідження цієї справи. Допитували всіх, хто міг би кинути бодай якесь світло, щоб знайти слід за двома сотнями людей. Допитували полковника Марковського, його сина та ще вісьмох людей, які нічого не знали про заміри командира Лисого. Прибув сам шеф жандармерії Мантель. Він вбіг до кімнати, де були зібрані керівники школи, і не привітавшись, накинувся на них:

— Треба було їх всіх вистріляти до ноги!

— Пане шефе, але ж ніхто нічого не підозрівав. Як можна було стріляти?! — обізвався один з командирів, що був особливо прихильний німцям.

— Мовчи, собако, ти такий самий, як і вони! Ті втекли вчора, а ти втечеш сьогодні. Всіх вас перестріляти треба!

І він вихопив револьвера і на місці поклав трупом Богу духа винного старшину. При тім кричав до німців:

— Всім українським собакам, що втекли до лісу, помилування не буде! Я знищу всіх до одного! Я доложу всіх старань! В нас є зброя!.. Ми сила!.. Ми банду зліквідуємо!

Командира Лисого повідомили, що німці шукають за відділом і приготовляються до великого наступу. Хоч як німці не нишпорили в околиці, та не знали, де таборує Лисий. Два німецькі літаки цілий час літали понад лісами, шукаючи слідів. Та літак також не ворона. Як тільки хтось зауважив у небі літака, рух у таборі завмирав і стрільці з-під кущів заглядали на сталеві птиці, що зловіщо гули в небі.

Німці рішили використати день Воскресіння Христового і напасти на Лисого зненацька, думаючи, що він піддасться настроям такого великого свята і послабить свою чуйність. Та командира Лисого повідомили про такі німецькі заміри і він поробив всі необхідні заходи, щоб бути готовим до бою. Знаючи добре околицю, командир Лисий перевів свій відділ на північний захід від села Сьомаків, у Гутенський ліс, коло села Гута. Там вибрав найкращий стратеґічний пункт і чекав на ворога.

Ранесенько йдуть люди в Матієві святити паски і бачать, як з міста вирушають німці. Це ж вони рушили на Гутенський ліс! За німцями слідом іде українська розвідка, яка час-до-часу прориваєтся наперед і несе командирові Лисому нові звідомлення.

Двісті юнаків стоять у струнких лавах. Довколишні церкви задзвонили в усі дзвони. По лісі відбивається луна. Кожен на мить забув, що він чекає бою, а полинув думкою туди, до тих дзвонів, до рідних, що стоять із свяченим навколо церкви і теж, напевно, думають про своїх синів, братів, коханих... І хотілося бути з ними, взяти в руку мальовану крашанку і піти по селі »христосуватись«.

— Христос Воскрес! — неначе будив замріяні лави командир Лисий.

— Воїстину Воскрес! — відповіли хором.

Нашвидку пояснює командир Лисий стрільцям, де мають зайняти становища і коли треба почати стріляти. Перший стріл має дати Лисий.

Ось уже й зайняли становища. Дві сотні пар очей скеровані на шлях. За невеличким горбом знялася курява. Ідуть! Вже видно мотоциклі, а он і ціла колона сунеться. У них також зброя напоготові. Очима зорять ліс, шукають.

Ось, недалеко заляглого відділу, пройшла німецька розвідка. Її пропустили вперед, не чіпаючи. Німці спокійно і певно посуваються далі. Молоді повстанці не зводять з них своїх очей. Вся увага напружена. Пальці лежать на курках зброї. Як тільки німецькі авта підійшли на 50 метрів до командира Лисого, він стрілив просто в перше авто. Залунала серія з автомата, її підхопили десятки кулеметів і 180 крісів. Вогонь спинив ворожу колону.

В лісі зчинилося пекло. Горять авта, розриваються бензинові баки, охоплюють полум'ям утікаючих німців. Зброя на машинах, амуніція, — вилітають з вибухом у повітря. Колона палає. Чорні клуби диму звиваються над лісом. Бій кипить. Німці в такій паніці, що й не думають про організований спротив. Кожен тільки намагається вирватись з життям. Не вціліло ні одне авто, ні один мотоцикль. З п'ятисот наступаючих німців вернулося 380, а 120 трупів залишилося на полі бою.

Вечором, відвівши свій відділ на спочинок, командир Лисий ділився з повстанцями свяченим яйцем:

— Христос Воскрес!

— Воістину Воскрес! — відповідали молоді бійці молодої армії, яка щойно народжувалася серед розлогих пшеничних нив, у густих лісах рідної Волині і Полісся.

(»З Волинських і Поліських Рейдів УПА« — накладом Тов. кол. Вояків УПА в Канаді і США, Торонто 1959 р.)

Зростають лави СУМ-у

Юнацтво Осередку СУМ-у ім. Лесі Українки в Валенсії, Венесуеля (див. допис на стор. 55).

Наталена Королева

Маврські струни

(Оповідання)

Коли 14 квітня 1701 року, на еспанський престол вступив перший Бурбон, Феліпе V, — почала своє оповідання пані Баттістіні, — здавалося, що з глибини віків повіяло духом Феліпе II.

Еспанський нарід з недовір'ям прийняв цього французького принца, внука тиранського Людовіка XIV, сподіваючись, що новий король схоче пофранцузити Еспанію. Франція завжди вважала Еспанію за край дикий та некультурний тому, що ані світоглядом, ані звичаями Еспанія не була подібна до неї. Коли, наслідком численних переможних війн, Франція вважала себе за особливо міцну та певну, але не хотіла бачити, що ті війни зруйнували й виснажили її нарід, Еспанія сподівалася, що й за Піренеями Франція схоче панувати так, як у себе дома. Та сталася цілком несподівана річ. Новий король, немов би одідичив похмуру мелянхолійну вдачу Феліпе II. Король був тяжко хворий. Марно лікарі намагалися перемогти його, межуючу з розпаччю мелянхолію. Феліпе V перебував у стані тяжкої апатії. Було порішено перевезти його до найкращого кутка Еспанії — до Ґранади.

Але не помогло й це. Король, якби не бачив чарівної краси природи, ані, створеного людською рукою, мистецтва казкового палацу, великого, як ціле місто, заховане в чарівних садах. Король замкнувся у своїх покоях. І двір нудився, як в часі врочистих прийнять. Але більше за всіх нудився вісімнадцятилітній королівський паж, маркіз де-Аляркон. Тільки було юнакові розваги, що виїхати на лови зі соколом.

Але урвалося і це. Королева заборонила йому відлучатись від двору. Молодий паж дуже гарно грав на лютні. А король, єдине ще в музиці знаходив розвагу й любив слухати гру маркіза де-Аляркон.

У навечір'я св. апостолів Филипа і Якова, день особливо якось догоряв, як жевріюче вугілля, розсипане по верхів'ях Сієрри Невади.

---

*) Друкується вперше. — **Ред.**

Ґранада є, якби смарагдом, оправленим в перли.

Згадав юнак маврську приказку, зідхаючи подумав: як радо проміняв би він смарагд Ґранадських садів і перли снігових верхів Сієрри Невади за першу-ліпшу, повну живого життя — площу чи вулицю Севіллі...

Підкинув вгору свого сокола, що саме тримав його на руці:

— Втішайся хоч ти волею! — кинув птахові навздогін.

Сокіл піднявся кругами у зеленаве небо, зачеркуючи їх щораз то ширші. І раптом впав додолу, десь над »Вежею Інфант«. Цей куток палацу не відновлювали перед приїздом короля. Вежа ця була обкутана завоєм сумної леґенди. В маврських часах до неї були замкнені три принцеси, доньки ґранадського еміра. Тому й називається вона »Вежа Інфант«. Замкнув їх там батько тому, що астрологи прочитали в зорях, що вони всі три стануть християнками.

— Це ясний відгук леґенди про св. Варвару! — вставив своє слово дон Сальваторе, якому товариство святих доповнював реальний світ живих людей. Тільки там, дівчина, очевидно, символ душі, замкнена до вежі, якою треба розуміти — тіло. А тут троє дівчат замкнено в єдину вежу — віру.

— І принцеси стали християнками? — забігав наперед дон Торе, як дитина, якій розказують цікаву казку.

— Тільки дві, милий отче парох, — продовжала оповідання пані Баттістіні. Наймолодша Зорогаїда на ймення, не втекла зі сестрами, хоч у втечі допомагали їм трьох лицарів-християн, полонених емірових. Зорогаїда вагалася між коханням і ніжністю до батька. Була вона наймолодша, найулюбленіша й не могла, своєю втечею, завдати своєму батькові болючої рани. Залишилась. Навіть сама забажала не виходити більше зі своєї вежі аж до смерти. Ніхто — крім батька, улюбленої служниці і старої пістунки — її ніколи не бачив. Але люди чули її голос, коли вона співала сумних пісень.

Кажуть, що навіть після її смерти, тихими ночами, лунають сумні пісні-мелодії з Альгамбрських садів. Маврійка оплакує своє промарноване життя, не наповнене ні добрими, ні злими вчинками...

Саме на цю Зорогаїдину вежу спустився Алярконів сокіл.

Паж обійшов вежу. З одного боку стрімка скеля стоїть стіною. Підступив з другого боку — побачив сад повний троянд, зразково виплеканих пильною рукою. До дверей доріжка веде. Біля входу мале слухове віконце, а в ньому гвоздики квітнуть — всміхаються, як свіжі дівочі уста. Головками кивають, ніби говорять:

— Добре трапив єси, юначе! Саме тут чекає на тебе твоя доля.

Кликав-гукав свого сокола паж, але замість нього, у віконці з'явилось личко молоденької красуні...

Від того часу — вже більше не нудьгував молодий Аляркон.

Ходив на довгі прогулянки, не дивлячись на прикази й заборони королеви. Ходив без сокола. Бо на ці лови йому більше потрібна була лютня, ніж сокіл.

Але не легке було полювання, бо не сама жила у вежі молоденька Хасінта, а зі старою панною-тіткою, Есперансою на ймення.

Донья Есперанса була дозоркинею Альгамбри. Цей її привілей належав її родові »по вічні часи«. А з того роду залишились тільки вона та її племінниця Хасінта. На житло своє вибрала собі дозоркиня — Вежу Інфант. А що вона мала також право вирішувати чи поправляти, чи не поправляти свою вежу, тож рішила, що перед приїздом короля не буде нічого поправляти. Як колишній ґранадський емір, донья Есперанса хотіла зберегти свою Хасінту від світських спокус, бо дівчина вже переступила свою п'ятнадцяту весну. Донья Есперанса боялася, щоб не побачили її прихованого скарбу малярі та різьбарі. Хто ж, як не вони, найбільші мистці, могли б запаморочити голову молоденькій красуні? Донья Есперанса була дуже побожна. Був місяць травень, коли в церкві відправлялись Служби Божі до Пречистої Діви Марії. Хасінту посилала вона до церкви на ранню Службу Божу, коли ще сплять молоді паничі та двірські люди. Сама ж ходила на вечірні травневі Богослужби. Бо хто може потребувати дозоркиню вечором? Отож вечором, молоденька Хасінта та паж Аляркон — мали найдогідніший час. Але не опам'ятались молодята, як серед травневих чарів налетіла на них громовиця.

Без попереджень, без приготувань, раптом — королівський двір вирушив до Мадріду. Шепотілось між дворянами, що король хоче зректися трону. Чимало дворян журилося цим. Не тому, щоб так дуже за тим королем побивались, але ніхто не мав охоти міняти чарівні Альгамбрські сади на Мадрідську спеку і переживати всі неприємні наслідки, які напевно прийдуть з переміною влади.

—Повернулися часи Феліпа II, — зідхали дворяни й не могли собі нічого порадити.

Але найбільша туга впала на донью Есперансу. Як королівський двір виїхав з Альгамбри, то немов неміч короля перейшла на Хасінту. Засумувало дівчатко, захмарилось. Не спить, не їсть, не п'є... Вдень плаче, віконцем у садок виглядає. Вночі, як та сновида — садами блукає. Мала повну свободу — могла цілою Альгамброю проходжуватись.

Якось так блукаючи поночі, Хасінта сіла біля водограю, що з глибокої криниці, кришталевою свічкою виривався вгору, розбивався на дрібнесенькі краплини й співав журно та тихо. Слухала Хасінта, як вода, немов сестра рідна їй відповідає, свої сльози з її сльозами мішає. Дівчина так задумалась, що й не зчулася, як травневий місяць у повіні ясній, саме над нею станув, своїм срібним обличчям до дзеркала водного заглядав.

Хасінтине серце стис такий жаль, що вона впала головою на цямриня, а сльози дрібним дощиком закапали до водограю.

Видно, палкі були ці сльози дівочі. Бо вода в басейні закаламутилась, закипіла. Стільки часу минуло, аж два тижні! — а від юного пажа не прийшли: ані вістка, ані листочок, ба! — ані ніяка чутка!

Виплакалась дівчина — піднесла голову. А перед нею, замість водограю, що криницею його називали — справжня глибочезна криниця. І не криниця, а прірва!

Роззявила прірва пащу, а з неї в'ється вгору — кадильним димом звивається — легка пара.

Перед Хасінтою стоїть жіноча постать — прозора, легенька. Одежа на ній маврська, вся всипана перлами та самоцвітами. В руках тримає маврську лютню срібну, »ліндарохою« звану. Немов тихий вітрець повіяв на дівчину, так ласкаво та ніжно — невірна до неї озвалась:

— Не плач, не журися, дівчатко молодесеньке! Вже кінець твому горю. Знайдеш бо щастя своє, що соколом до тебе впало. Здійми тільки з мене закляття, а я поможу тобі.

(Закінчення в наступ. числі)

ПРИБОРКАНІ ТАЛАНТИ

(УКРАЇНСЬКА МОЛОДА ПОЕЗІЯ ПІД СОВЄТАМИ)

Петро Кізко

В ім'я об'єктивности треба ствердити, що літературне життя в підсовєтській Україні досить бурхливе. Існує безліч літературних студій, у яких навчається літературного ремесла молодняк. Як правило, літературні студії видають свої друковані журнали чи альманахи. Немає, здається, области в Україні, де б не виходили літературні альманахи. Так, наприклад, видаються альманахи »Літературна Дрогобиччина«, »Літературна Одеса«, »Степ« (Кіровоград), »Літературна Ровенщина«, »Волинь« і т. д. Відбуваються зустрічі з старшими письменниками, літературні виступи й дискусії.

Понад півсотні початківців об'єднує літературне об'єднання в Житомирі при обласній газеті. За останні роки появилися в українській підсовєтській літературі нові молоді імена, зокрема в поезії. Так, зустрічаємо В. Юхимовича з Вінниці, Надію Хоменко з Лубен, В. Кочевського з Харкова, В. Омельченка з Станіславова, М. Клименка з Житомира, К. Журбу з Чернігова, Я. Шутька з Полтави, В. Гетьмана з Одеси, А. М'ястківського, І. Хоменка і М. Гірняка з Києва, П. Ребра з Запоріжжя, В. Кузьменка з Херсонщини, О. Лупія з Волині, В. Вовчка із Закарпаття, П. Бібу, В. Грінчака, Ліну Костенко, Тамару Коломієць із Києва, П. Маха, О. Богачука, М. Солодченка з Волині і ін.

Багато з названих і не названих молодих поетів у нашій під'яремній Україні обдаровані справжнім талантом та в надрукованих поезіях проявляють свій власний, ні в кого з старших поетів не запозичений, голос, створюють свої

свіжі, оригінальні поетичні образи. Для прикладу наведемо кілька з таких поезій.

Ось вірш зовсім молодого поета з Волині М. Солодченка »Хмари«:

»Хмари в небі крильцями
Цілий день тріпочуть.
Плачуть над копицями,
Відпочити хочуть.
Кроками далекими
Прийде вечір добрий
І вони лелеками
Спустяться на обрій«.

Це справжня поетична знахідка. Хмари порівнюється до тих птиць, що цілий день над полями крилами тріпочуть, а вечором лелеками спускаються на обрій... Порівняння досить свіже, емоційне, а головне ж — оригінальне. Ці рядки малюють картину, яка викликає в людській душі справжню насолоду.

Молодий поет з с. Гранів на Вінниччині, Орест Красовський у вірші »Співає« пише про першу несміливу любов хлопця до дівчини і подає це в таких ліричних рядках:

»От за ворота вийде мати,
А він отут... Чого прийшов?..
І скільки раз йому казати —
Не бий даремно підошов?..
Стоїть, понурий і несмілий,
Серед дороги в пилюзі —
Скорбота у сорочці білій,
Розпука в синім картузі...«

Не можна заперечити, що образ отого юнака, що »стоїть, понурий і несмілий«, не схоплено досить характеристичними рисами, тим паче властивими саме українському юнакові. Відомо, що в московської молоді ті почуття »любови« виявляються інакше: як не виходить дівчина до хлопця, то й вікна в хаті будуть повибивані...

Віру у вічну молодість висловлює в своєму вірші донецький поет Євген Летюк:

»Будуть весни летіти,
Буде більший рахунок літам,
Але серцю старіти
Я ніколи, ніколи не дам...
Буду тричі щасливий,
Коли скажуть про мене:
»Дивись,
Молодий, хоч і сивий,
І зелений такий, як колись!«
(»Іду, зеленоюний«).

Гарні, образні ліричні вірші зустрічаємо і в молодих поетів Андрія М'ястківського, Віктора Кочевського, Ол. Палажченка, Надії Хоменко, Ліни Костенко і інших.

Але треба також сказати, що українська поетична молодь під совєтами не може повнотою розгорнути своїх крил, розвинути свою поетичну здібність, бо ті молоді таланти приборкує жорстока московсько-большевицька дійсність. І хоч яке там бурхливе літературне життя, воно сковане єдиними рямцями так званого соціялістичного реалізму, тоб-

то, партійно-доґматичного гасла, яке вимагає хвалити і оспівувати сувору рабську систему большевизму. Не дивно, що справді поетичних творів там досить мало. Переважно ж поети змушені оспівувати »красу« колгоспного чи заводського життя, прославляти ненависну народові партію комуністів та ворожий уряд, ганьбити »буржуазних« націоналістів та американських »імперіялістів«. Відомий, старший поет України Андрій Малишко, на нараді поетів у Києві восени 1958 року застеріг молодих поетів, щоб вони менше займалися писанням про »зітхання та квіточки«, а більше в своїх творах висвітлювали большевицьку сучасність, більше займалися б »громадською« лірикою. А це веде до вихолощення справжньої поезії і перетворення її на сучасну політичну декларацію. Ось зразок такої »поезії«:

»Шум машин і пісні
На стрічках автострад...
Їде молодь в Москву
На святковий парад...«
(А. Страшко: »Комсомольська весна«).

Таку »поезію« можна писати тоннами. В неї ні думки, ні образу. »Їде молодь в Москву на святковий парад« — так може сказати не поет, а кожна звичайнісінька людина. Так у Мюнхені, наприклад, співали: »Фашінґ у Мюнхені, фашінґ у Мюнхені«... Але то на карнавалах, а то — в поезії!

Інший поет, Лісняк Василь, погрожує всім »паліям війни«, тобто, західнім »імперіялістам« — »спіймать і в кутії пута навік окувать«...

Таких прикладів чимало.

Все ж віримо, що не зважаючи на партійно-урядовий утиск української підсовєтської літератури, там зростуть поети, гідні пізніше відтворити всю правду і долю України під большевизмом.

АТОМНА ЕНЕРҐІЯ

(Продовження із ч. 5/50)

Уран

Між багатьма різнородними атомами, які знаходяться в природі, є тільки один, який надається до реакції розбиття. Є ним ізотоп урану. Подібно, як усі атоми урану, його ядро складається з 92 протонів, а крім того має ще 143 невтронів, разом всіх 235 частинок. Тому для окреслення цього ізотопу вживається скорочена назва — уран 235. Є це дуже велике і скомпліковане

ядро, а при цьому дуже нестійке. Якщо заблуканий невтрон зуміє передістатись через бар'єру кружляючих електронів і зудариться з ядром, ядро це розпадеться на дві частини, творячи два менші ядра. Ці два менші ядра називаються продуктом розбиття. Згідно з сказаним вище, енерґетичний вміст (сума енерґій) тих двох менших ядер, є менший за енерґетичний вміст атому урану 235. Надмір енерґії виділюється у формі тепла. Цей надмір енерґії спричинює велику швидкість порушування продуктів розбиття, які одначе тратять цю швидкість при зударі з оточуючими іншими атомами і знову енерґія руху перетворюється в енерґію тепла.

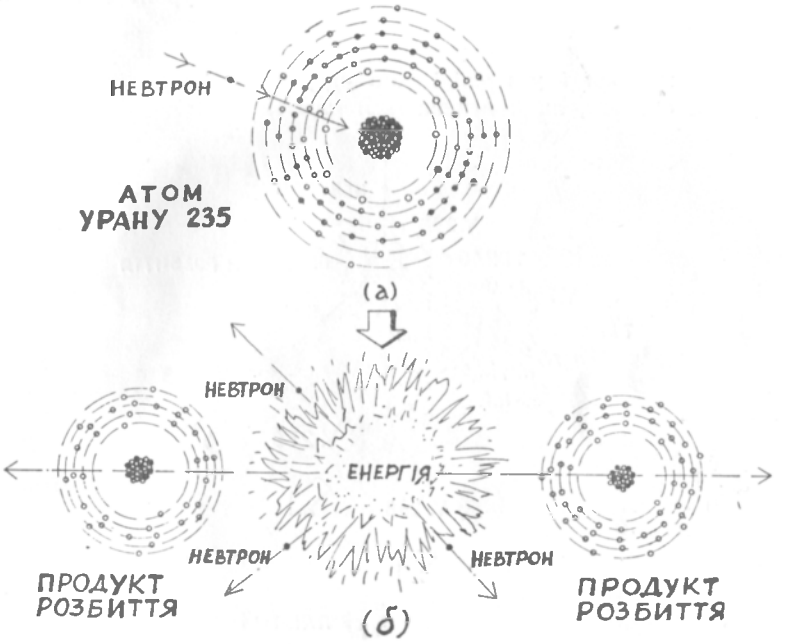

РИС. 1

Крім продуктів розбиття і тепла, звільняються також окремі невтрони, часом один, два або три. В середньому два з половиною невтрони звільняються під час реакції розбиття, хоч, очевидно, не може бути окремо »половини« невтрона. З одного атому одержимо два, з другого три, отже в середньому буде два з половиною. Належить пам'ятати, що ми розпочали цю реакцію,

уживаючи одного невтрона, а у висліді маємо два чи три нових, які в свою чергу можуть розбивати дальші атоми урану 235, звільняючи при цьому ще більше невтронів і тепла. В цей спосіб постає ланцюгова реакція. Цілий процес відбувається так скоро, що протягом маленької частинки секунди буде звільнено стільки тепла, що настане вибух. Якраз це відбувається в атомній бомбі.

Але треба пам'ятати, що реакція розбиття можлива тільки з атомами урану 235. В руді урану, яку видобувають з копальні, після її очищення є мішанина двох родів урану, двох ізотопів: обговорений нами уран 235 і уран 238, який має в своєму ядрі 146 невтронів. Уран 238 має зовсім відмінні від урану 235 властивості. Якщо невтрон продістанеться до ядра урану 238, то воно не розбивається, як це є у випадку урану 235. Ядро урану 238 абсорбує невтрон і у висліді того одержуємо іншого характеру штучний елемент, який називається **плютон.**

РИС. 2

Рисунки — В. О-ів

Плютон в свою чергу має такі самі властивості як уран 235, тобто є легкий для розбиття. Є він фактично штучним ядерним паливом.

На підставі сказаного дотепер, ми можемо вже уявити собі, якби повинна відбуватись ядерна реакція в атомній печі, в реакторі. Припустімо, що маємо кусок природнього урану і піддаємо його бомбардуванню невтронами, забуваючи на хвилину про те, звідки ці невтрони походять. Реакція починається з хвилиною, коли один з тих невтронів зудариться з ядром атому урану 235. Атом розбивається, творяться продукти розбиття, виділяється тепло і два чи три невтрони звільняються. Припустімо, що звільняється тільки по два невтрони. Для вдержання нашої реакції потрібно, щоб тільки один невтрон попадав в атом 235, а другий може зударитись з атомом урану 238. Цей останній не розбивається і не виділяє тепла, але перетворюється в нове паливо. Якщо б ми могли в який спосіб продовжувати реакцію, уживаючи одного невтрону з кожного розбитого ядра для розбиття атому, а другий щоб перетворював атом урану 238 на плютон, ми одержали б тяглу продукцію тепла і тяглу продукцію нового палива плютону.

Безперервна продукція тепла є тим, чого ми бажаємо, бо ним можемо кип'ятити воду на пару в нашій силовій (енерґетичній) станції. Продукція плютону є щасливим додатком, як запас палива. Як дотепер, все виглядає дуже просто і без труднощів, однак є в тому одна важлива перешкода. На кожний атом урану 235, який надається до розбиття, припадає 139 атомів, які до того не надаються.

Щоб цю перешкоду побороти, треба в якийсь спосіб удогіднити невтронам попадати в атоми урану 235. При розбиттю атому невтрони вилітають із величезною швидкістю. Експериментально доведено, що, якщо сповільнити швидкість невтронів, є більше шансів для них зударитись з атомами урану 235, ніж бути заабсорбованими атомами урану 238, яких є більше. Як це робиться? Окремі куски урану обкладається іншою субстанцією, атоми якої не розбиваються, ані не абсорбують невтронів. Така субстанція називається **модератор**, бо реґулює рух невтронів. Невтрони прямо відбиваються від атомів модератора, тратячи скорість і змушені знову проходити серед атомів урану вже з меншою швидкістю. Найчастіше для модератора уживається вуглець у формі ґрафіту.

Маючи ці підставові відомості про атом і його енерґію, можемо приступити тепер до опису атомних реакторів, що буде темою статті в наступному числі »Аванґарду«.

За англійськими матеріялами подав **В. О.**

XI. З'їзд СУМ-у у Великій Брітанії

(Репортаж)

7 і 8 березня ц. р. Спілка Української Молоді у В. Брітанії зробила підсумок своєї минулорічної праці. На XI-й з'їзд СУМ-у прибуло 24 делеґати з різних частин Брітанії, які, маючи 34 ухвальні голоси, висловлювали думку 670 членів СУМ-у.

З'їзд СУМ-у привітали найвищі достойники наших обидвох Церков у В. Брітанії, Центральна Управа СУМ-у, Крайові Управи СУМ-у в Канаді, Німеччині, ГУ СУБ-у, ОбВУ, КВОМ-у, Президія УХРуху, КО УХР в Бр., СУУВ, ОУЖ. Усно учасників з'їзду привітав керівник »Орлика« п. П. Дністровик.

Звіт про виконану працю на протязі 1958 р. прочитав Голова уступаючої Управи д. П. Ленківський. Окремо про фінансові справи звітував скарбник д. В. Семенюк. Одним із найвідрадніших аспектів звіту було повідомлення про постійний зріст лав СУМ-у за рахунок української дітвори. На протязі звітного періоду прийнято в лави Юнацтва СУМ-у 216 кандидатів, з яких 167 в тому ж періоді здали іспит Першого ступеня. Праці з юними членами СУМ-у на протязі року було присвячено особливу увагу. За недовгий час багато українських громад відчули факт існування Ю. СУМ-у в різних галузях своєї діяльности. Ю. СУМ у В. Бр. мав на день звіту 4 співочі гуртки, 6 танцювальних, 4 драматичні, 2 музичні і кілька спортових гуртків, в яких українські діти виявляли й розвивали свої здібності та зацікавлення. Крім того, в кожному гуртку Юного СУМ-у відбувалася виховна праця з допомогою лекцій та гутірок, на яких розроблялося матеріял за пляном КУ.

На день звіту в Брітанії було 787 активних дорослих членів СУМ-у, які гуртувалися в більшості в 15 Осередках і 13 Ланках СУМ-у. На протязі року засновано один новий Осередок і приєднано 20 нових членів. За той самий час число членів зменшилося на 194.

Крім організаційної та вишкільно-виховної праці, КУ СУМ-у у В. Брітанії плянувала і переводила у життя ряд куль-

турних і інформаційних акцій силами всіх членів, чи їх частини. До таких акцій належить зарахувати Крайовий здвиг СУМ-у, конференції, курси, юнацький табір, більші і менші імпрези в Осередках чи Округах СУМ-у, які переведено своїми власними силами або в співпраці з іншими українськими організаціями.

Видавництво КУ СУМ-у займалося в минулому діловому році докінченням друку й сплати »Антології української поезії«, виданням стінного календаря, різдвяних карток, поштових карток та марок з нагоди 10-ліття Крайових здвигів СУМ-у.

Хоча грошеві обороти під час року перейшли суму 3 тисяч фунтів, видатки і борги з попередніх років залишили надалі сальдо каси мінусовим.

Зміст звіту і пророблена на протязі року праця стали темою до речевої і спокійної дискусії. Делеґати були затурбовані поважним зменшенням рядів старших членів, що в свою чергу потягає зменшення нашої матеріяльної сили. На питання і критичні зауваги відповідь дав Голова уступаючої КУ СУМ-у.

Учасники з'їзду ухвалили, що в сучасних умовах необхідно піднести висоту членського внеску до 1/6 для старших членів, а також встановити 6-пенсовий внесок для членів Юнацтва СУМ-у. Батьки українських дітей, які бажають належати до СУМ-у, повинні при вступі дитини до Ю. СУМ-у вплатити одноразову пожертву на розбудову виховної діяльности.

НОВІ КЕРІВНІ ОРГАНИ СУМ-у

XI. з'їзд СУМ-у вибрав нові керівні органи СУМ-у у Вел. Брітанії. Головою КУ обрано д. Ярослава Деременду. Членами КУ — дд. В. Бойчука, І. Іванцюру, В. Капустинського, П. Ленківського, М. Лесіва, мґр. В. Микулу, С. Парфанюка, В. Попадинця, В. Семенюка і М. Цебрія.

Контрольна комісія: д. інж. В. Олеськів, д. Ягніщак і д. Б. Кузик. Товариський суд — дд. І. Крушельницький, Бутинський і М. Лащів.

З'їздом керувала президія в складі друзів С. Парфанюка, І. Іванцюри та Грам'яка.

Учасники з'їзду схвалили резолюції.

І. К.

ФОНД ГОСПОДАРСЬКОЇ РОЗБУДОВИ

Познайомившись із Постановами 6-го Конґресу СУМ-у, який відбувся в літі 1958 року в Торонті, Канада, та з заходами, які почала Центральна Управа СУМ-у в галузі розбудови міцної фінансової бази, яка забезпечить СУМ-ові його виховні потреби, Крайовий з'їзд постановляє докласти всіх зусиль, щоб допомогти Центральній Управі СУМ-у виконати свої завдання.

СУМ у В. Брітанії підтримує ініціятиву створення »Фонду Господарської Розбудови СУМ«.

З'їзд доручає КУ СУМ-у у В. Брітанії розглянути всі можливості набуття власної оселі у співпраці з акцією ЦУ щодо господарської розбудови.

(З резолюцій XI. з'їзду СУМ-у у В. Брітанії).

КРАЙОВА УПРАВА СУМ-у У ВЕНЕСУЕЛІ

Крайова Управа СУМ-у, осідком якої є м. Каракас — столиця Венесуелі, складається під сучасну пору з п'яти членів, бо двох членів останнім часом переїхало до США. Головою К.У. є д. О. Павлишин, а секретарем д. Е. Панчишин. Крайова Управа керує працею двох Осередків, а саме Осередком ім. ген.-хор. Тараса Чупринки в Каракасі і новозорганізованим Осередком ім. Лесі Українки у Валенсії. При згаданих двох Осередках СУМ-у є організовано чотири відділи Юнацтва. Стан членства на сьогоднішній день є слідуючий: 41 — дійсний член СУМ-у, 60 — членів Юнацтва СУМ-у і 7 дорадчих членів. Разом 108 членів.

Діяльність СУМ-у у Венесуелі базується головно на культурно-освітній праці, як відсвяткування українських національних свят, влаштування різного роду імпрез та участь в суспільно-громадській і церковній праці. На зовніш-

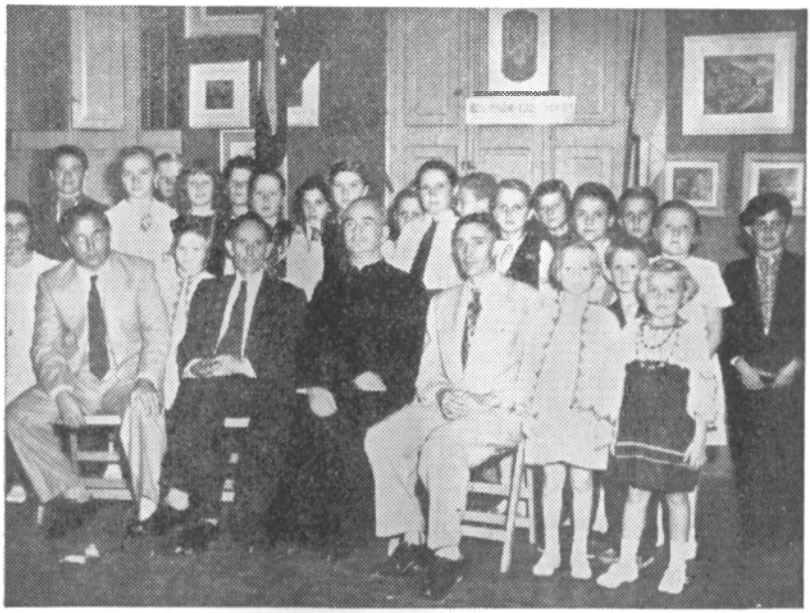

Відділ Юнацтва СУМ-у в Каракасі із от. д-р. П. Хрущем і своїми виховниками.

ньому відтинку поширювано українські видання і літературу проти комуністичної пропаґанди.

Багато уваги присвячується вихованню доросту. При відділах Ю. СУМ-у зорганізовано школи українознавства, де два рази в тиждень відбувається наука таких предметів, як українська мова, історія і ґеографія України та наука релігії. Крім того на сходинах юнацтво навчається українських пісень, українських народніх танків, деклямацій і вільноручних вправ, з якими опісля виступає з нагоди різних загальних і дитячих імпрез. Юнацтво вивчає також дитячі п'єси і сценки.

Труднощі, з якими мусить боротися СУМ у Венесуелі, — це брак власних домівок і приміщень. Дві власні домівки, що ними розпоряджає українська громада, не є завжди до розпорядження СУМ-у. Не бракує людей що намагаються на кожному кроці ставити СУМ-ові перешкоди.

Крайова Управа СУМ-у в Венесуелі придбала вже власний Прапор СУМ-у, якого посвячення відбулося 1 грудня 1958 року. Крім того старші члени і Юнацтво Осередку в Каракас в минулому році зложили приречення.

НОВИЙ ОСЕРЕДОК СУМ-у У ВЕНЕСУЕЛІ

Заходом Крайової Управи СУМ-у у Венесуелі, 21 вересня 1958 року створено новий Осередок СУМ-у у Валенсії та надано йому ім'я Лесі Українки. Управа Осередку, що складається з слідуючих осіб: Е. Крижанівський — Голова, П. Боднар, п-і Л. Копанейко-Калуш, Карпин — члени, з повним ентузіязмом і запалом взялись до праці та особливо присвятили увагу вихованні доросту, організованого у відділі Ю СУМ-у. Під сучасну пору Осередок нараховує 13 старших членів та 30 юнацтва.

Зараз після організування Осередку розпочато культурно-виховну працю серед старших членів і юнацтва. На сходинах юнацтва пророблювано лекції з українознавства, а головно з історії і ґеографії України та приступлено до вивчення вільноручних вправ і підготовки дитячих імпрез. Крайова Управа СУМ-у забезпечила новостворений Осередок вишкільно-виховними матеріялами СУМ-у, окремими підручниками та літературою. Коім того придбала відзнаки для одностроїв. До осередку часто доїжджає о. д-р П. Хрущ і члени Крайової Управи СУМ-у з Каракасу.

Завдяки відданій праці членів Управи Осередку та великого ентузіязму старших членів й юнацтва, новостворений Осередок за час свого піврічного існування і праці може вже похвалитися неабиякими успіхами. Від вересня до кінця грудня м. р. відбув він 14 сходин з Ю СУМ-ом, відсвяткував врочисто річницю 1-го Листопада та влаштував 21 грудня м. р. святомиколаївський вечір, у програму якого входила дитяча виставка »Дзвінки Святого Миколая« у виконанні юнаків і юначок та роздача подарунків. Виставу підготував культурно-освітній референт д. Карпин, декорації намалював п. Гаврилюк. На вечорі було присутніх понад 70 дітей та багато дорослих.

Члени Осередку СУМ-у не занедбують також українських християнських традицій. Під

час Різдвяних свят відвідали вони з колядою родини членів Осередку та українських мешканців Валенсії.

ОСЕРЕДОК СУМ-у В КАРАКАСІ

Осередок СУМ-у ім. ген.-хор. Тараса Чупринки в Каракасі — це перший Осередок, який зорганізовано у Венесуелі після реорганізації організації молоді »Українська Молодь Венесуелі«, яку переведено 18 серпня 1957 року. Вже на самому початку відділено юнацтво від старших членів в окремий відділ. З того часу Осередок, поборюючи ряд труднощів і перешкод, розпочав широку діяльність в кожній ділянці, про що неодноразово писала українська преса. Під сучасну пору Осередок нараховує 28 старших членів, 30 юних сумівців і 7 дорадчих членів.

Дня 28 вересня 1958 року відбулись Загальні Збори Осередку, під час яких обрано нову Управу Осередку в складі: П. Крутяк — голова, М. Скільський — заступник голови, П. Чабан — культ. освітній референт, О. Павлишин — секретар, Е. Панчишин — скарбник, П. Кушнірчук — референт юнацтва, М. Падик — реф. жіноцтва. До Контрольної Комісії увійшли: інж. А. Король — голова, В. Мазяр, С. Прокопович і Я. Мачишин — члени.

Як це видно із звітів, культурно-освітня праця займала особливе місце в праці Осередку. І так в часі від 18 серпня 1957 р. до 31 серпня 1958 року влаштовано дві академії, а саме в роковини Листопадового Зриву та для вшанування сл. п. от. С. Петлюри, полк. Є. Коновальця і ген.-хор. Т. Чупринки. Ширших сходин в згаданому часі відбулось шість присвячених визначним особам і подіям української визвольної боротьби як: вшанування пам'яті Біласа і Данилишина, Миколи Дужого, 40-ліття проголошення Української Держави, річницю Крутянського Бою, Шевченківські роковини, Акт 30 червня та влаштовано »свято Матері«. Крім того відзначено 80-ліття почесного члена СУМ-у проф. Г. Ващенка, відсвятковано »свято Покрови«.

Не менше успішну працю провів Осередок СУМ-у і в інших ділянках. Відбуто подорож всього членства СУМ-у до провінції Валенсія з відповідно підготовленою програмою і пописом Ю СУМ-у, та для розваги було влаштовано велику забаву, під час якої відбувся також концерт. Члени Осередку не забували також про хворих, яких відвідувано та несено допомогу. Крім того переводжувано збірки на українські національні цілі та кожночасно члени Осередку брали організовану участь в усіх церковних і національних святах, тримаючи стійки під час панахид, а у Великодній час при Божому Гробі. Організовано також участь в »Дні еміґранта«, під час якого зложено вінок перед пам'ятником Симона Болівара.

Особливо жваву працю проводило Юнацтво. Виховники дбали про те, щоби дітвора відвідувала суботню школу українознавства, яка постала при Осередку, в якій учителька М. Падик вчить писати і читати, д. В. Мазяр — історію і ґеографію України, а о. П. Хруц провадить науку релігії. Крім українознавчих предметів, юнацтво відбуває регулярно свої сходини, на яких ви-

вчають деклямації, українські пісні, вільноручні вправи і українські народні танки. Сходинами проводять виховники дд. О. Павлишин, П. Кушнірчук і П. Крутяк.

За ініціятивою Осередку СУМ-у було влаштовано ряд дитячих імпрез і пописів. Дня 21 грудня м. р. було зорганізовано миколаївський вечір, на який прибуло 95 дітей м. Каракасу. Щоб звеличати цю радісну хвилину, юнаки зорганізували Свят-Миколаївську сценку, в чому їм допоміг д. П. Чабан — культурно-освітній референт Осередку. Після того всі діти отримали подарунки від св. Миколая, а о. д-р П. Хрущ розказував дітям про свято св. Миколая. В минулому році зорганізовано також спільну кутю та спільне свячене для юнацтва, поїздку до Валенсії з пописом перед місцевим громадянством, а танцювальна група Ю СУМ-у виступала з народніми танцями в телевізії.

При Осередку існує також Батьківський Комітет, який очолює п. І. Остапчук, якого завданням є нести допомогу у виховній роботі Ю СУМ-у.

ПРАПОРОНОСНИЙ ОСЕРЕДОК

13 лютого ц. р., в одному із численних Осередків нашої Спілки відбулася подія, яка трапляється в діяльності кожного Осередку і то кожного року — загальні річні збори. Подія, на перший погляд ока, може, не так то й великого значення, бо обмежується до внутрішнього життя одної сумівської клітини. Коли, одначе, додамо, що мала вона місце в центрі середнього заходу ЗДА — велетні американської промисловості, — що лежить на перехресті континентальних повітряних та земних шляхів та вже вкоротці стане одним із нових океанічних портів — Шікаґо, а до того ще в Осередку, який протягом останніх чотирьох років відзначено як найкращий з усіх Осередків у ЗДА — Переходовим прапором Головної Управи СУМА — варто на хвилину приглянутися нам ближче цим останнім зборам. Вони ж бо служать за найкращу ілюстрацію тієї багатогранної діяльності, що її веде Осередок ім. Миколи Павлушкова.

Звіти поодиноких референтів, на чолі з головою уступаючої Управи, другом М. Яременком, котрий 2 роки займав це важне та відповідальне становище, добиваючись ряду поважних успіхів, дають найкращу характеристику Осередкові.

Авторові цих рядків пригадуються перші організаційні сходини цього Осередку. Жовтень 1949 року. В місцевому домі Українського Народнього Союзу зійшовся гурт з кількадесяти сумівок і сумівців, котрі дали початок Осередкові, який опісля так влучно і вдало прийняв ім'я основоположника СУМ-у Миколи Павлушкова. Розвиток Осередку за ті роки, що відтак пройшли, можна порівняти з найкраще просперуючим підприємством, яке зі скромних початків розростається у своєрідного велетня. А про це найкраще говорять числа підсумків.

Фраґмент з драми С. Черкасенка »Казка старого млина«, що її театральний гурток Осередку СУМА ім. М. Павлушкова в Шікаґо (ЗДА) під мистецьким керівництвом проф. П. Зінченка поставив успішно 27-28 грудня м. р.

На знимці поодинокі виконавці роль (зліва направо): М. Которинська, Я. Конол, С. Косовський, М. Которинський, М. Шумовська, І. Кикіш, М. Плішка, Е. Васюнець, І. Павлик, М. Фич.

За дев'ять років свого існування гурток поставив ряд п'єс, між іншим такі як: »Ой, не ходи, Грицю«, »Бондарівна«, »Хмари«, »Сватання на Гончарівці«, »П'ятий рейд«, »Павло Полуботок«, »Суєта«, »Мартин Боруля« і »Лісова пісня«.

Про оформлення правної сторінки Осередку інформував заступник голови д. Ю. Куляс, один із молодшої сумівської ґенерації, що саме тепер закінчив правничі студії.

У звітний час було 247 членів Осередку — за словами орг. референта д. І. Кикіша. Відділ Юнацтва СУМА »Одеса«, що лише 4 роки тому розгорнув інтенсивніше працю, на сьогодні нараховує 183 юнаків та 235 дівчаток, разом 418 членів, розподілених по 19-ти виховних ланках. І як звітував керівник Відділу Юнацтва д. Д. Багрій, праця »Одеси« проходила в трьох головних напрямках: 1) виховно-вишкільна праця по ланках, 2) праця по самодіяльних і спортових гуртках, 3) праця з виховниками. Впарі з тим ішли інші заняття, підготовки до змагань, виступів, концертів, пописів, влаштувалось юносумівський табір (72 учасники). В центрі цієї найважнішої вітки Осередку, крім керівника Відділу та його заступника д. М. Лущака, стояли три десятки виховників та інструкторів з неоцінимою поміччю Батьківського комітету під головуванням д. Е. Васюнця.

Другим важливим звеном, що про нього звітували жіно-

ча референтка подруга М. Плішка та культ.-осв. референт д. І. Павлик — це була виховна праця по жіночих та чоловічих ланках та діяльність мистецьких гуртків, з яких кожний має вироблену свою марку, чи це 60-членна духова оркестра під керівництвом проф. Івана Барабаша, що щорічно має пересічно по 25 виступів на зовні, чи це мішаний хор під диригентурою проф. Омеляна Плешкевича, чи театральний гурток з проф. Петром Зінченком, який свій репертуар біля 20-ти п'єс останньо збагатив »Лісовою піснею« Лесі Українки та »Казкою старого млина« С. Черкасенка, чи, врешті, чи не найкращий амбасадор нашої народньої творчости, з численними виступами в телевізії і перед чужинцями, — танцювальний гурток під керівництвом пані Марії Шуть.

Звичайно, існування та заняття цих усіх ланок і гуртків вимагають крім систематичних занять ще й великого вкладу гроша. Для прикладу варт подати, що лише на інструменти духової оркестри її члени вложили понад 30 тисяч долярів, а других 6 тисяч каса Осередку, зібраних при помочі збірок.

Про окремий, та, може, найбільш динамічний сектор, спорт, звітував референт П. Куліш. П'ять команд футболу, гуртки »стук-пуку«, відбиванки, легкоатлетики, круглів, шахів, переведення одних та участь в інших турнірах, виїзди за сотні миль поза Шікаґо на змагання, здобуті чаші — разом роблять такий великий засяг, що на нього не може дозволити собі неодно наше, виключно спортове, товариство.

За одну із найбільш важливих та відповідальних ділянок — фінанси та господарку — звітувало кілька друзів. Д. М. Кикіш — заст. голови, відповідав за Дім СУМА, номінальна вартість якого переходить далеко поза 100.000 дол. Фахове ведення фінансів, з круглою цифрою оборотів 50.000 дол., спочивало в руках д. Б. Лесюка та книговода д. М. Карачевського, а внутрішньою господаркою керував д. М. Сорока.

У справній розв'язці фінансової господарки через вдало запляновані та успішно переведені імпрези (День СУМ-у з понад 2000 гістьми, »Маланка« — понад 1300, вистави, концерти, забави, Коляда і т. п.) лежить ключ до сплачування довгів за Дім СУМА та інших великих видатків, з яких своєрідним іронічним прикладом стоїть цифра понад 2700 дол. — реальностевий податок. Виховна молодеча організація мусить платити таку суму грошей! А в цей же самий час батьки міста та інші »специ« виливають крокодилячі сльози над проблемою злочинності серед молоді.

Окремі самостійні ділянки — це секретаріят з великим оборотом кореспонденції, звітів та обіжників, зовнішні зв'язки, преса та інформація (з виданням »Сумівського Інформатора Шікаґо«), суспільна опіка — про які звітували дд. П. Гнатів, Л. Костелина, Б. Білоус і подруга М. Яцків, та які йшли в парі з вимогами праці Осередку. Два запасні члени дд. Я. Конол та П. Вихрій комплетували склад уступаючої Управи.

Після звіту голови Контрольної комісії, д. інж. С. Ґоляша, уділено абсолюторію уступаю-

ОСЕРЕДОК СУМА В РОЧЕСТЕРІ

Осередок СУМА ім. ген. Грицая-Перебийноса в Рочестері, ЗДА, нараховує 86 членів СУМ-у, з чого 6 дівчат, і 97 членів Юнацтва СУМ-у. 18. 1. 1959 р., в присутності представника Головної Управи СУМА д. Я. Ґавура, відбулися річні загальні збори Осередку.

На протязі минулого ділового року в Осередку активно працювали: хор, мандолінова оркестра Ю. СУМ-у під керівництвом п. Вол. Божика (відомого диригента Капелі бандуристів) і танцювальна група юнацтва під проводом д. Я. Кужіля. Осередок влаштовував сам, або на спілку з іншими українськими організаціями, низку культурних і товариських імпрез.

До нового складу Управи Осередку ввійшли дд.: П. Балко — Голова, В. Калинич — заступник Голови, І. Тороус — секретар, М. Вовкович — скарбник, П. Час — організаційний референт, М. Масловський — культ-освітній референт, Я. Кужіль — керівник Ю. СУМ-у, Д. Бездух — зовнішні зв'язки, О. Джус — інформаційний реф. О. Час — реф. жіноцтва, М. Бавус — спортовий реф., М. Жук — суспільна опіка, І. Лялюк — господар і бібліотекар, В. Хміляр — кольпортер; дд. І. Рйопка та В. Хміляр — вільні члени.

Контрольну комісію очолив д. Ю. Бурлака, Товариський суд — Д. Рудий. **О. Д.**

чій Управі. Збори, якими проводила Президія в складі: д. В. Палагнюк — голова, подруга М. Кикіш — заступник та д. М. Голинський — секретар, відтак вибрали нові органи Осередку.

Новообрану Управу очолив двократний голова Осередку (1955-56) та колишній секретар ЦК СУМ-у в Німеччині д. Д. Багрій; як члени Управи обрані подруги і друзі: М. Лущак, М. Кикіш, І. Максимчук, І. Павлик, М. Карачевський, С. Ґоляш, М. Яременко, Я. Конол, М. Добровольський, Л. Костелина, О. Ільчишин, М. Яцків, М. Сорока, І. Ривак, М. Палій.

Контрольна комісія в складі: дд. Ю. Стельмащук, І. Кикіш, Б. Плішка, а Товариський суд — дд. інж. В. Левицький, В. Палагнюк, С. Кусик.

Лише, коли порівняти ці дві події — перші організаційні сходини та останні збори — у повній величі виявляється той колосальний поступ за останніх неповних 10 років. І так, коли ближче приглянемося цьому залізному ядрові відданих сумівській ідеї людей, спокійнішим і певним можна бути за те, що Осередок ім. Миколи Павлушкова немов та запорізька чайка твердо й певно плистиме через розбурханий океан щоденних турбот до берегів свого призначення.

В. К.

ОСЕРЕДОК СУМА В БОФАЛО

Осередок СУМА в м. Бофало, ЗДА, який носить ім'я Лесі Українки, кожного року в січні влаштовує дбайливо підготовану »Різдв'яну просфору« — різдвяну зустріч для молоді і дорослих. Значення такої зустрічі в тому, що вона зцементовує в одну родину більший гурт українців, а мо-

лодь має нагоду познайомитися і зжитися з віковими українськими різдвяними звичаями.

Цьогорічна просфора відбулася 11 січня в найбільшій залі Українського дому »Дніпро«. В часі вечора відбувся концерт українських колядок, яким керував культ-освітній референт Осередку д. І. Чмола. Програму концерту виконували: хор юних СУМ-івок під керівництвом проф. О. Залеського, оркестра юнаків під кер. д. М. Телюка, мішаний хор і духова оркестра О.СУМА під керівн. д. П. Білецького. З деклямаціями відповідних віршів виступили юначки Л. Саган та Я. Ґреґа.

В загальному вечір пройшов під знаком дружньої і родинної атмосфери.

Головою О. СУМА в Бофало є д. О. Ліщинський. **М. П-н**

ЗБОРИ ОСЕРЕДКУ СУМ-у В ТАМІН

22 лютого ц. р. в Осередку СУМ-у в Тамін, Бельгія, відбулися чергові загальні збори при участі 10 членів СУМ-у, 8 членів Юнацтва СУМ-у і кількох гостей.

Загальні збори, на яких були присутні о. рад. Іван Кіт і д. Є. Гановський, Секретар Центральної Управи СУМ-у, пройшли ділово, а особливу увагу збори присвятили справі виховання юних членів СУМ-у.

В склад нової Управи Осередку вибрано дд. В. Дорожинський — Голова, д. М. Лопатчак — секретар і виховник Ю. СУМ-у, д. В. Варцаба — скарбник.

Контрольну комісію очолив о. рад. І. Кіт з дд. Д. Бригалевичем і О. Ґетчаком — як членами комісії. **М. Л-к**

НОВОРІЧЧЯ В АМБЕРҐУ

18 січня ц. р. юні члени СУМ-у та учні української школи в Амберґу, в Німеччині, мали радісне свято — Новорічну ялинку, як пише нам їхній звітодавець.

Свято почалося, як і належить, урочистою Літурґією з водосвяттям. Правив о. Проскорницький. Після того діти разом із священиком зайшли до своєї домівки, де була приготована спільна трапеза.

Відділ Юнацтва СУМ-у висловлює подяку Ап. Візитатурі української католицької Церкви в Німеччині і Відділові Юнацтва СУМА в Ньюарку, ЗДА, за фінансову допомогу для влаштування Новорічної ялинки. **Т. Д.**

СВ. МИКОЛА СЕРЕД УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ В ОСЕЛІ НЮРЕНБЕРҐ

До українських дітей в оселі Ньюренберґ, Німеччина, завдяки старанням Осередку ОУЖ і Осередку СУМ-у, ще 18 грудня м. р. завітав св. Микола.

Участь членів СУМ-у в підготуванні подібних імпрез є одною з багатьох ділянок праці Осередку СУМ-у в Нюренберзі. **Вік.**

Профілі членів СУМ-у

Молодий правник

Звичайно, молоді студенти кажуть, що через навал праці в студіях не можуть суспільно ніде уділитися. Так воно насправді є, що коли хтось хоче щось здобути в своєму житті, а тим більше в студіях, мусить доложити максимум зусиль та часто навіть резигнувати з нагод приємних забав, прогульок, веселих розваг і т. п. Однак

відповідає правді також факт, що можна суспільно працювати і рівночасно робити гарні поступи в науці.

Таким прикладом може нам послужити д. Юліян Куляс — активний член Осередку СУМА ім. Миколи Павлушкова в Шікаґо, який в місяці лютому цього року успішно закінчив, між іншим не легкі в Америці, правничі студії та отримав диплом адвоката в De Paul університеті, який поруч з Notre Dame є одною з найбільших католицьких правничих шкіл в Америці.

Для підсилення нашого твердження наведемо кілька фактів з багатої біографії молодого ще нашого д. Ю. Куляса. Народився він, дня 9 червня 1933 року в Боратині біля Ярослава. Перебувши кілька років в таборі Цуффенгавзен, в 1949 році приїхав до Америки разом із своїми батьками. Після закінчення середньої школи вступив на університет в Шікаґо — University of Illinois, а з 1954 року студіює на правничому відділі De Paul University, де осягнув диплом і звання адвоката. Під час своїх успішних студій бере активну участь в американському студентському житті. В ілинойському університеті належить до групи дискутантів, яка то провадить дебати з іншими університетами, є членом студентської корпорації молодих правників, як любитель спорту — організує при університеті футбольну дружину.

Від 1954 року є членом Осередку СУМА ім. Миколи Павлушкова в Шікаґо, через дві каденції є членом Управи Осередку та займає ряд відповідальних постів і функцій. Два роки підряд є командантом виховно-вишкільного Юносумівського табору, є активним членом С.К. СУМА »Крила« — капітан футбольної команди, відбиванкар. Під час трьох років входив до керівних органів місцевої футбольної ліґи, займаючи функцію секретаря. Між іншим, згадана Ліґа нараховує біля 35 різнонаціональних спортових клюбів стейту Ілліной. Крім того є ініціятором і аранжером великих сумівських забав та товариських імпрез. В додатку від 30 листопада 1954 року належить до активної резерви з ранґою підстаршини, а останнім часом рекомендований дістати перший офіцерський ступінь т. зв. другого лейтенанта.

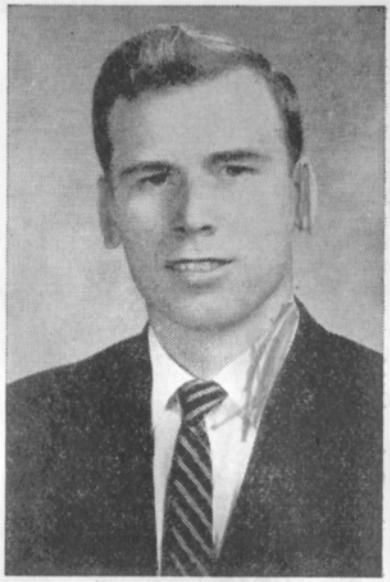

Друг Юліян Куляс
Член СУМ-у з дипломом адвоката.

Замість фейлетону

ПРО ХИТРІСТЬ І ПРО МУДРІСТЬ

Що Діоґен мешкав часом в бочці і погорджував всім, що навіть віддалено мало щось спільного з цивілізацією, є загально відомо. Можливо менш відомою є така леґенда про нього:

Діоґен прийшов до струмка, щоб напитись. Для пиття він послуговувався шкіряним келихом. Коли він побачив, як один замурзаний хлопчина п'є воду при допомозі своїх пригорщ, він сказав собі: »Цьому хлопчині є досить своїх рук, щоб напитись, — а ти, Діоґене, котрого люди вважають за мудрого, мусиш мати для цього ще келиха!?« І він кинув його геть.

Мудрість і хитрість є якісні здібності, котрі людьми назагал утотожнюються. Мудрість шанують люди, які самі є наділені мудрістю. Люди хитрощів використовують мудрість інших для своїх цілей. А коли це їм не вдається, — обходять її боком. Коли їм і це не вдається, тоді вони об'являють всяку мудрість, котру вони не в стані використати для »добра своєї справи«, за »злочин проти народу«, — бо ж вони свою справу потраплять — знову ж таки при допомозі хитрощів — видати за всенародню.

Мудрі хитрощі погорджують; із хитрою обережністю поводяться з ними хитрі. Хитрі мають владу, гроші, впливи і прагнуть мати ще більше. Мудрі є задоволені тим, що мають.

Мистецтво політика полягає в тому, щоб заворожити і скерувати волю і стремління маси людей чи одиниці в певному бажаному для нього напрямку. Правда і мудрість можуть йому тут тільки шкодити. Політика, який говорить щиро те, що думає, чекає в кінці-кінців розчарування. В політику, який говорить одне, щоб досягти інше, розчаровуються ті, які в нього вірять. Коли політик чи дипломат говорить про правду, то тут може бути лише дві можливості: або він »знає, що говорить« — тоді він чинить фарисейство; або він »не знає, що говорить« — тоді він є раб власної обмежености. Мудрі люди в політику не встряють. Хитрі — намагаються політику перехитрити, і коли це їм вдається, вони в силу того стають самі політиками. Хитрі політики вже давно стали настільки хитрими, що не бажають, щоб їх вважали за хитрих — тільки за мудрих. Тому означення »хитрий« залишилось лише для хитрого вжитку в примінені до »хитруватих« простачків. Вислів »мудра політика« є хитра формула політика, яка дає йому можливість пройти за мудрого.

Професійна хитрість в області міжнародніх стосунків, піднесена до ранґи мистецтва, називається дипломатією. Дипломати існують для чого хочете, тільки не для того, щоб видавати свої наміри за такі, котрими вони насправді є. Талейран був великий дипломат. Коли він дістав вістку про смерть одного свого колеґи, він сказав: »Хотів би я знати, що він має на меті«.

Дипломат знає добре, що його мистецтво полягає в до-

цільному замаскуванні своїх справжніх цілей в сприємливу зовнішню форму. Цього самого він сподівається і від свого колеґи-противника. Добрий дипломат ніколи не каже »НІ« і досягає того, до чого стремить. Коли дипломат надто часто каже »НІ«, він скоро матиме цілий світ проти себе.

Хіба може мати тут місце ПРАВДА? СПРАВЕДЛИВІСТЬ? Тільки хитрість! Хитрість на рівні мистецтва. Мудрість має діяметрально протилежні якості. Як не парадоксально, але витончений обман — або мистецька хитрість — викликає у переважаючої більшости людей (крім насправді мудрих) подив, а звідси і пошану. Натомість уже сам прояв мудрости викликає ворожість і зневагу. Сократ був прямо таки зненавиджений серед своїх співгромадян — крім небагатьох так само мудрих. Ця ненависть до мудрости досягла клясичної форми державного акту: Сократову мудрість було визнано за »злочин проти народу«, а самого Сократа засуджено на страту. Пізніше він був р е г а б і л і т о в а н и й. Переважаюча більшість мислителів, поетів, котрі були наділені даром мудрости, в той чи інший спосіб були переслідувані. Мистецтво — є засобами образности висловлена мудрість. Багато — а особливо у нас — літераторів вважають, що хитро скомпонована дія, викладена на папері, — вже є література-мистецтво.

Хто надіється з мудрости в першу чергу мати вигоду для себе, той є, напевне, настільки »немудрий«, що не має уявлення про те, що є таке мудрість і мусить розчаруватись, щоб стати »мудрішим«.

Сократ, коли чув про чиїсь надзвичайні здібності, по можливості знайомився з ним ближче і потім казав, що той пан, можливо є гарний ремісник, або купець, або воїн, або спортовець, але мудрости він у них майже не знаходив.

Люди практичних якостей насміхаються з мудрих і вважають їх за диваків, Коли один князь не без іронії запитав одного мудреця, чому є так, що мудреці йдуть до князів, а не навпаки, — мудрець відповів, що мудреці мають голод знання, а князі — ні.

Коли Діоґена запитали, яку користь він має з мудрости, він відповів: »Якщо не більше, то принаймні те, що я до всякої примхи долі є готовим«.

В світі панує хитрість, тому мудрість не має майже жодного практичного значення крім того, як вилущування справжньої суті стану речей між людьми. З цього і витікає ворожість до неї. Хто хоче мати успіх у житті, той мусить бути хитрий, і то хитрий настільки, щоби видаватися за мудрого. Хитрість є неґативною і тому подвійно хитрі не бажають, щоб їх уважали за таких. Хитрість часто заступається словом розумність. »Розумні люди є ті люди, котрі потраплять задовольняти всі або більшість своїх вимог. Мудрі є ті, котрі потраплять свої вимоги зредукувати до нуля«. Таким був Діоґен.

Я теж хочу мати успіх з цим писанням і тому по-дипломатичному прошу шановних читачів замінити скрізь те неприємне слово х и т р і с т ь на д и п л о м а т и ч н і с т ь. Більшість людей схильні ті самі речі, названі інакше, розглядати як щось нове.

Йосип Зерниченко

НА ДОПОМОГУ ЦЕНТРАЛЬНІЙ УПРАВІ

Радіопрограма д. В. Шарванна в Боффало перевела в різдвяному сезоні збіркову акцію під кличем »Сумівець сумівцеві!«, яка дала 602 дол., які призначено на потреби юнацтва СУМ-у в Европі.

Центральна Управа СУМ-у щиро дякує д. В. Шарванові і всім жертводавцям за належне розуміння потреб виховної праці.

Наступні Осередки СУМА вплатили одноразові дотації на видавничий фонд ЦК СУМ-у (суми в долярах):

Ім. М. Павлушкова в Шікаґо — 50; ім. ген. Грицая-Перебийноса в Рочестері — 50; ім. Лесі Українки в Боффало — 40; ім. УПА в Філядельфії — 30; ім. ген. Т. Чупринки в Нью Йорку — 30; ім. Круг в Шікаґо — 30; ім. Є. Коновальця в Ньюарку — 25; ім. Б. Хмельницького в Клівленді — 25; ім. П. Орлика в Дітройті — 20; ім. Є. Коновальця в Янґстовні — 20; ім. ген. Т. Чупринки в Гартфорді — 20; ім. 1-го Листопада в Балтімор — 20; ім. ген. М. Тарнавського в Пассейку — 20; ім. »Київ« в Дітройті — 10; ім. 30 Червня в Йонкерс — 10; ім. »Броди« в Нью Брістолі — 10; ім. І. Мазепи в Кентоні — 10; ім. Є. Коновальця в Трентоні — 10; ім. митр. Й. Сліпого в Акрон — 10.

Щира подяка Г.У. СУМА та всім Осередкам, які на її доручення переслали нам вище наведені суми на видавничі потреби.

Центральна Управа СУМ-у.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В попередньому числі журналу помилково приписано авторство матеріялу п. н. »До Ідейно-програмових засад Юнацтва СУМ-у« д. Б. Стебельському, Керівникові справ Юнацтва СУМ-у при ЦК. В дійсності матеріял опрацьований в основному друзями з попередніх Управ СУМ-у.

Друкарні Української Видавничої Спілки
в Лондоні

Printed by Ukrainian Publishers Ltd.,
237, Liverpool Rd., London, N.1.